МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
КАФЕДРА КІБЕРБЕЗПЕКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ТЕМА:

Організація поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації

Кваліфікаційна робота
студента 2 курсу навчання
освітнього ступеню «магістр»
ННІЗДН факультету № 2
Присяжної Карини Олегівни

Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент
Мельнікова Олена Олександрівна

Рецензент: кандидат юридичних наук, доцент Форос Ганна Володимирівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
_____ 2022 р., протокол № ___
В.о. завідувача кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення,
доктор юридичних наук, доцент
_____А.М. Бабенко
(підпис)

Одеса – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП

Зростання масштабів злочинної діяльності, удосконалення способів учинення та приховування злочинів, умінь і навичок злочинців є проблемою не тільки України, а й усього Європейського співтовариства. Такі злочинні прояви, як азартні ігри, проституція, крадіжки, торгівля наркотиками, ухилення від сплати податків, розкрадання бюджетних коштів, здирство, рейдерство, контрабанда, фінансове шахрайство й убивства, стали бізнесом, що приносить його власникам величезні прибутки та дає їм можливість впливати на світові економічні процеси.

Удосконалення умов кримінального середовища, поява нових, спричинених глобальними факторами, злочинних можливостей потребують постійної уваги з боку державних органів. На практиці це вимагає модернізації підходів до протидії злочинним угрупованням, оскільки традиційні моделі правоохоронної діяльності стикаються із труднощами у подоланні сучасних криміногенних ризиків та загроз. У зв’язку із цим оцінка змісту загальнодержавної політики протидії організованій злочинності повинна здійснюватися з урахуванням об’єктивних закономірностей криміногенної ситуації як у країні, так і за її межами. Насамперед це має проявлятися у відповідному законодавчому врегулюванні, яке, базуючись на міжнародних стандартах та національних особливостях, відповідало б сучасності та перспективним потребам, а також у впровадженні в діяльність правоохоронних органів сучасних ефективних засобів, методик та технологій, здатних мінімізувати прояви злочинної активності організованих груп та злочинних організацій.

Також особливої актуальності зараз набуває міжнародне співробітництво в цьому питанні та пошук нових прийомів, методів і моделей діяльності правоохоронних органів у боротьбі з організованими злочинними групами.

Підставою для точного прогнозування тенденцій розвитку організованої злочинності і, відповідно, для планування дієвих заходів протидії та прийняття

ефективних управлінських рішень є отримана з різних джерел консолідована оперативна інформація про сфери діяльності організованих злочинних угруповань, їхніх лідерів, корупційні, міжрегіональні та транснаціональні зв'язки тощо, а також її подальший аналіз.

Однак фахівці, які досліджують питання інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів та її значення для боротьби зі злочинністю, підкреслюючи, що така діяльність є передумовою ефективності боротьби зі злочинністю, неодноразово звертали увагу на організаційні, кадрові, технічні та комунікаційні проблеми у цій сфері.

Інформаційно-аналітична діяльності правоохоронних органів, кримінальний аналіз, кримінальна розвідка та їх значення для боротьби з організованою злочинністю були предметом дослідження таких учених, як С.В. Албул, О.М. Бандурка, О.В. Власюк, В.С. Гуславський, О.Ф. Долженков, В.В. Єрофеєв, Ю.А. Задорожний, О.М. Заєць, К.Ю. Ісмайлов, О.Є. Користін, А.В. Махнюк, В.І. Мельник, А.В. Мовчан, В.А. Некрасов, Д.Й. Никифорчук, Д.О. Пефтієв, С.В Пеньков, І.В. Проценко, Б.Г. Розовський, С.В. Сеник, В.Ю. Струков, Д.Ю. Узлов, В.Г. Хахановський та інші. Зарубіжними науковцями, які вивчали проблеми впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence-Led Policing/ILP), є Дж. Картер, С. Філіпс та М. Гайадин.

Водночас попри нагромаджений правоохоронцями значний досвід проведення аналітичної роботи, попри доведену користь створених інформаційно-пошукових та інформаційно-аналітичних систем, їхні можливості використовуються не повністю, існує потреба вдосконалення та запровадження сучасних засобів, зокрема в частині інформаційно-оперативного обміну із представниками правоохоронних органів інших країн, для протидії організованій злочинності, особливо її транснаціональним формам.

Основним викликом сьогодення до правоохоронних органів є перебудова моделі поліцейської діяльності з реактивної на проактивну. Означене в умовах існування інформаційного суспільства визначає здійснення постійного аналіти-

чного пошуку та аналітичної діяльності на підставі реструктуризації та оптимізації потоків інформації. Підґрунтям означеного може стати кримінальний аналіз. І як наслідок, необхідно адаптувати його методологію до потреб сьогодення.

Аналіз вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, присвячених питанням застосування нових підходів в системі розвідувально-аналітичної роботи правоохоронних органів, засвідчив, що переважна більшість таких робіт відкритого характеру в тій чи іншій мірі стосується декількох провідних моделей стримування злочинності: стандартної, орієнтованої на потреби громади (community policing), проблемно-орієнтованої (problem-oriented policing), на основі розвідувальних відомостей (intelligence-led policing / ILP), прогностичної (predictive policing).

Аналізуючи вітчизняні та зарубіжні наукові джерела можна побачити, що нерідко одні й ті саме дефініції застосовуються для позначення різних за змістом термінів. Можна також простежити неповне порівняння, неправильний поділ, дефініційні та інші логічні помилки під час викладення відповідного матеріалу. У результаті в окремих випадках можна спостерігати ефект сніжного кому, коли нові твердження спираються на хибні попередні, що в підсумку може призвести до крайньої заплутаності та неможливості логічного засвоєння матеріалу новими дослідниками у сфері розвідувально-аналітичної роботи правоохоронних органів.

Об'єктом вивчення в поданій роботі є суспільні відносини у сфері використання інформаційних технологій в поліцейській діяльності.

Предметом вивчення в поданій роботі стала організація поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації.

Мета дослідження: виходячи з вивчення історичних передумов, аналізу чинного законодавства та практичної діяльності зарубіжних правоохоронних органів взагалі і Національної поліції України зокрема, дослідити організацію поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації.

Для досягнення поставленої мети слід виконати такі завдання:

- проаналізувати теоретико-методологічні засади поліцейської діяльності,

аналіз наукових підходів до категорії «поліцейська діяльність», виділити елементи та ознаки поліцейської діяльності;

- проаналізувати підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до поняття поліцейської діяльності, її ознак та елементів;

- дослідити актуальні проблеми впровадження в органах Національної поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою, та використання інформаційно-аналітичних програм у діяльності правоохоронних органів;

- дослідити напрями використання кримінального аналізу в діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів України.

- розглянути проблеми нормативно-правового та організаційного забезпечення моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою «Intelligence Led Policing»,

- вивчити позитивні та негативні риси щодо європейської та американської моделі кримінальної розвідки та кримінального аналізу;

- виокремити основні риси та складові кримінальної розвідки та кримінального аналізу;

- дослідити нові напрями та інструменти протидії злочинності і перспективи їх впровадження у діяльність правоохоронних органів України з урахуванням світового досвіду й на основі міжнародної співпраці.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНИХ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЇ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Визначення поняття «поліцейська діяльність» як наукової категорії

Завданням цього підрозділу дипломної роботи є аналіз теоретико-методологічних засад поліцейської діяльності, аналіз наукових підходів до категорії «поліцейська діяльність», виділення елементів та ознак поліцейської діяльності.

У зв’язку з реформою правоохоронної системи України, трансформацією міліції в поліцію, окресленням нових завдань і принципів діяльності органів поліції, реформуванням кримінальної юстиції, створенням якісно нових антикорупційних структур постає питання понятійно-категоріального апарату, яким варто користуватись у законодавчих актах, внутрішньовідомчих документах, навчальній та науковій літературі.

Обсяг і зміст поняття поліцейської діяльності держави визначається пануючими уявленнями про соціальне призначення держави, її функції, про співвідношення особистих, суспільних і державних інтересів. Таким чином, поліцейська діяльність є багатогранною, а сам термін є досить широким та потребує надання йому статусу адміністративно-правової категорії.

На думку науковців, повернення даної категорії до складу понятійного апарату юридичної науки принесе беззаперечну користь правоохоронній практиці органів виконавчої влади [33, с. 186].

Поняття поліцейської діяльності нерозривно пов’язується з розумінням таких категорій, як поліція та діяльність. Дефініція поліції представлена численними варіантами в працях науковців починаючи з античної епохи та до наших часів, і нині вона залишається предметом постійного наукового пошуку.

Під поліцією, як правило, розуміється система органів з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю, але такий підхід є досить однозначним. Слово «поліція» до європейських мов прийшло з грецької й латинської мов та означало державу, державний устрій, управління державою та поступово змінювало своє значення.

Натомість термін «діяльність» є загальновживаним та має фундаментальне значення для широкого кола гуманітарних наук, у тому числі правових, оскільки дозволяє зрозуміти явища суспільного життя крізь призму їхніх функцій.

М. М. Москаленко визначає поліцейську діяльність як специфічну форму реалізації поліцейської функції держави, що припускає цілеспрямований вплив відповідних державних інститутів (органів) на соціальні відносини, а поліція виступає саме тією державною організацією, через яку держава забезпечує значну частину заходів щодо забезпечення власної безпеки та безпеки суспільства і його членів [10, с. 51-52].

У європейській юридичній науці поліцейську діяльність розуміють як «діяльність внутрішнього управління, через яку окремі особи захищаються від небезпеки, що їм загрожує, від оточуючих стихійних і особистісних сил, нейтралізуючи ці сили, встановлюючи їм межі».

Вдале і досить змістовне розуміння поліцейської діяльності пропонує В. М. Шадрін: це особливий вид соціальної, державно-управлінської діяльності, що здійснюється на основі закону і в інтересах суспільства, спрямованої на охорону і підтримання громадського порядку, забезпечення громадської безпеки заходами примусу [52, с. 112].

К.С. Бельський під поліцейською діяльністю в загальному плані розуміє особливий вид державно-управлінської діяльності, спрямованої на охорону громадського порядку, забезпечення громадської (і будь-якої іншої) безпеки та пов’язаної із застосуванням державного примусу [4, с. 34].

Я.М. Когут висловлює думку, що поліцейська діяльність є видом правоохоронної діяльності уповноважених державою суб’єктів публічної адміністрації, що спрямована на встановлення та забезпечення правопорядку, із можливістю

застосування заходів адміністративного примусу в передбачених законом випадках [19]. При цьому він поділяє поліцейську діяльність на загальну (адміністративну), яка охоплює профілактичну й охоронну діяльність уповноважених суб'єктів, та спеціальну (оперативно-розшукову та кримінальну процесуальну діяльність).

Й.І. Горінецький сутність поліцейської діяльності зводить до виявлення і розслідування злочинів, кримінального переслідування [10, с. 45], проте розгляд поліцейської діяльності лише як діяльності з виявлення і розслідування злочинів та кримінального переслідування є вузьким та неповним. Поліцейська діяльність передбачає більш широкий обсяг завдань і повноважень, є інститутом забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави.

Державний примус та озброєність покладено в основу визначення поліцейської діяльності, яка надається О. С. Проневичем [39], який пропонує розглядати її як один із видів державно-управлінської (адміністративної) діяльності, що реалізується наділеними спеціальною компетенцією застосування державного примусу озброєними органами державної виконавчої влади (формаціями), уповноваженими здійснювати охорону правопорядку, забезпечувати внутрішню безпеку, особисті та майнові права громадян.

Також поліцейська діяльність може бути представлена як різновид державної діяльності, спрямованої на охорону громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, як внутрішньої, так і за межами держави на основі міжнародних договорів, що пов'язана з можливістю застосування державного примусу, а також яка полягає у наданні державних послуг залежно від профілю правоохоронної діяльності [25].

Кожне з авторських визначень поліцейської діяльності містить елементи, які дозволяють віднести цей вид до загальноюридичної державно-управлінської діяльності та поряд із тим виділити її специфічні риси, які відрізняють її від інших видів соціальної діяльності.

Виділення напрямів, ознак та елементів поліцейської діяльності дасть змогу більш повно обґрунтувати її як самостійну категорію права.

Поліцейська діяльність є одним з основоположних аспектів функціонування публічної влади та виконує превентивну, репресивну та соціальну функції.

Серед ознак поліцейської діяльності правознавці [52; 4; 39] виділяють такі.

1. Поліцейська діяльність являє собою один із видів соціальної діяльності і характеризується всіма її основними ознаками.

2. Поліцейська діяльність – це керівництво спеціальними структурами публічної влади, як правило, виконавчої її ланки, спрямоване на охорону громадського порядку, забезпечення безпеки (громадської, державної, економічної та ін.).

3. Розуміється як усвідомлений і цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт.

4. Цілеспрямованість поліцейської діяльності задається тим, що держава в нормативно-правовому порядку встановлює компетенцію суб'єктів цієї діяльності, засоби і способи здійснення юридично значущих дій.

5. Коло суб'єктів поліцейської діяльності є широким і не обмежуються тільки поліцією.

6. Зміст і основу поліцейської діяльності становить поняття «охорона», що зумовлює і особливий характер цієї діяльності. «Охороняти» означає стежити за збереженням, безпекою, недоторканністю, захищати когось або щось від нападів, посягань. У широкому сенсі це захист від небезпек соціального, природного, біологічного або техногенного характеру.

7. Для даної діяльності характерний специфічний набір методів (способів) її здійснення. Перш за все, до них належать адміністративний нагляд і адміністративний примус.

8. Поліцейська діяльність за своєю природою є професійною, публічною, здійснюється виключно на правовій основі. Крім матеріального права, значну роль в її здійсненні відіграють норми процесуальні.

Зазначені основні ознаки В. М. Шадрін доповнює низкою особливостей, що відрізняють поліцейську діяльність від іншої соціальної діяльності, а саме:

- умови роботи пов'язані з ризиком;

- особливі службові обов'язки (захист життя і здоров'я людей, безпеки гро-

мадян і встановленого порядку управління, забезпечення прав і публічних інтересів громадян, охорона громадського порядку та правопорядку);

- наявність спеціальних дисциплінарних статутів, положень про дисципліну;

- особливий статус зі встановленим колом прав і обов'язків [52].

Для розуміння суті поліцейської діяльності як наукової категорії вважаємо за необхідне розглянути такі її змістові елементи: мету, засоби, об'єкт і суб'єкт. Елементи структури поліцейської діяльності виступають певною мірою критеріями виділення поліцейської діяльності як окремого виду державно-управлінської діяльності та самостійної правової категорії.

Науковці вважають метою поліцейської діяльності реалізацію поліцейської функції держави – установлення та забезпечення внутрішньодержавного порядку спеціально уповноваженими державними органами: поліцією, армією, службою безпеки, виправними установами –шляхом застосування заходів фізичного державного примусу з метою охорони правопорядку і забезпечення внутрішньої безпеки [29; 30]. Крім того, уявлення про поліцію в суспільній свідомості асоціювалося виключно з примусовою діяльністю держави з метою забезпечення громадської безпеки та порядку, нині ж ідеться про важливість соціальної місії поліції, що полягає у «служінні суспільству», налагодженні партнерства з населенням, пріоритетності профілактичної (превентивної) діяльності [39, с. 354].

Таким чином, можна констатувати, що метою поліцейської діяльності є забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також створення умов безпеки та благополуччя. Основою такої діяльності є дотримання принципів діяльності поліції (верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність).

Мета поліцейської діяльності досягається шляхом застосування спеціальних методів. Засобами та методами поліцейської діяльності є заходи державного примусу [29; 30].

Метод діяльності поліції О.С. Проневич визначає як спосіб організаційного та правового впливу на суспільні відносини з боку органів (посадових осіб) поліції у процесі охорони суспільного блага, запобігання і припинення протиправних посягань, надання допомоги населенню в усуненні загроз [39, с. 15].

На законодавчому рівні закріплено поняття поліцейських заходів: це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (ст. 29 Закону України «Про національну поліцію»). В указаному законі використовується поняття «спеціальні засоби» як поліцейські заходи примусу (сукупність пристроїв, приладів і предметів).

Порушення термінології тут полягає в тому, що засоби не можуть бути заходами, оскільки засоби – це предмети, а заходи – це дії. Спеціальні методи поліцейської діяльності превентивного та примусового характеру відрізняють «поліцейські структури» від інших державних правоохоронних органів.

Важливим є питання про те, на що або на кого спрямована поліцейська діяльність. Об'єктом будь-якої діяльності є те, на що вона спрямована для реалізації мети. Залежно від конкретного виду діяльності її об'єктом можуть бути природа, продукти діяльності людини, майно, система суспільних відносин, особа тощо.

До об'єктів поліцейської діяльності науковці відносять поведінку суб'єктів суспільних відносин, на яких спрямовані заходи державного примусу [29, с. 16; 30], тільки осіб, що порушують публічну безпеку, спокій і порядок [31, с. 324], поліційній охороні підлягає і безпека загалу, і безпека поодиноких осіб [31, с. 322], особистість, її права, свободи та обов'язки; суспільство, його матеріальні та духовні цінності; держава, її конституційний лад, суверенітет і територіальна цілісність [50].

Суб'єкти поліцейської діяльності – це наділені особливою компетенцією спеціальні органи, уповноважені державою застосовувати заходи примусу [29, с. 16] з метою встановлення та підтримання внутрішньої безпеки держави та правопорядку [30, с. 14]. Суб'єктами поліцейської діяльності є органи, уповноважені

діяти від імені держави, завданням яких є служіння суспільству, охорона прав і свобод людини, протидія злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку шляхом застосування превентивних та примусових поліцейських заходів.

Системне уявлення про поліцейську діяльність дозволяє розглядати її як частину правоохоронної діяльності. Ситуація, яка склалася в юридичній науці щодо сутності поняття поліцейської діяльності, основних ознак та елементів, його співвідношення з правоохоронною діяльністю, створює передумови для наукового пошуку, переосмислення вказаної категорії та приведення її у відповідність до задекларованих законодавчих норм та викликів суспільства. Уведення в правовий обіг вказаної наукової категорії обґрунтовується сучасною правоохоронною діяльністю як України, так і Європейських країн.

Ураховуючи вищевикладене, науковці пропонують поліцейську діяльність розглядати як вид державно-управлінської діяльності у правоохоронній сфері, мета якої полягає у служінні суспільству та яка реалізується спеціальними органами, уповноваженими від імені держави здійснювати охорону прав і свобод людини, протидіяти злочинності, підтримувати публічну безпеку і порядок, із застосуванням превентивних поліцейських заходів та поліцейських заходів примусу.

Поліцейська діяльність держави виявилася необхідною умовою існування в нових реаліях, а разом із нею відроджується сукупність правових норм, що регламентують поліцейську діяльність, – поліцейське право, яке не може бути цілком замінено правом адміністративним. Поліцейське право як узагальнений досвід минулого не вичерпало себе, швидше – оновилось, знайшло свою нішу в адміністративному праві, постійно розвивається та має безумовні перспективи [45].

Із розвитком суспільства і появою низки нових викликів і загроз, розвивається і правоохоронна сфера, яка стає дедалі більш складною та вимагає безпрецедентної спеціалізації і експертних знань. І такого роду тенденція чітко проявляється в дедалі нових формах поліцейської діяльності, а також у розвитку методології правоохоронної діяльності.

Дослідники та правоохоронна література зазвичай методологію правоохоронної діяльності розкривають на основі п'яти моделей поліцейської діяльності [76]:

- традиційна поліцейська діяльність (Traditional policing);

- соціально орієнтована поліцейська діяльність (community policing or Community-oriented policing);

- проблемно-орієнтована поліцейська діяльність (problem-oriented policing);

- комп'ютерна статистична поліцейська діяльність (Computer statistics model (CompStat));

- поліцейська діяльність, керована аналітикою (intelligence-led policing (ILP)).

Традиційна поліцейська діяльність є, мабуть, найвідомішою з поліцейських моделей і залишається стандартним стилем правоохоронної діяльності. Це стосується реактивного та інцидентного стилю, за яким працівники поліції реагують на злочини та надають сервісні послуги або реагують відповідним чином. Відповіді на дзвінки, прийом скарг, патрулювання у громадських місцях, створюючи видимість присутності поліції, та розкриття злочинів, що мали місце у минулому або лише вчиняються, є сутністю традиційної поліцейської діяльності [22].

Недостатність традиційної поліцейської моделі та її основна критика в академічній літературі зводяться до таких найважливіших тез:

1) просте збільшення кількості офіцерів поліції не є дієвою стратегією боротьби зі злочинністю чи протиправною поведінкою. Кількісні зміни не дають якісних змін, «щоб поліцейська діяльність стала ефективною»;

2) поліція не може запобігати злочинності й узагалі виконувати свої функції без допомоги населення, а це означає, що населення – більше ніж «очі та вуха» поліції;

3) класичні тактики традиційної моделі поліції будуються переважно на реагуванні на те, що вже сталося, і не впливають на обставини, через які виникають злочини й порушення порядку;

4) поліцейська політика часто формулюється надто широко й універсально

застосовується до зовсім різних проблем («на кшталт безрозмірного одягу») [35, с. 10].

Оскільки традиційна модель поліцейської діяльності розглядає питання безпеки й, зокрема, громадської безпеки як завдання поліції, community policing зосереджується на партнерстві між поліцією та громадськістю, активно вирішуючи проблеми безпеки. Соціально орієнтована поліцейська діяльність спрямована на зміцнення довіри й посилення комунікації між поліцією та громадськістю. Community policing програми включають створення громадських форумів із залученням представників різних громадських груп та інституцій, де обговорюються й розглядаються питання безпеки, включаючи правопорушення та окремі злочини в регіоні [22, с. 19].

Така діяльність призводить до статистично значимого, але на практиці незначного зниження офіційно зареєстрованого рівня злочинності. Тим не менше такий результат поєднується з кращим сприйняттям громадськістю легітимності дій поліції, вищою оцінкою стану дотримання публічного порядку. Є припущення, що короткострокові покращення сприйняття легітимності дій поліції можуть надалі призводити до стабільнішого підвищення ефективності боротьби зі злочинністю [35, с. 17].

У проблемно орієнтованій поліцейський діяльності не конкретний злочин, справа, виклик або інцидент, а ідентифікація й аналіз «проблеми» є основною спрямованістю роботи поліції. У цій моделі особлива увага приділяється загалом проблемі злочинності та питанням безпеки. Поліція активно розбудовує превентивні стратегії зі спробою вирішення проблеми, а не простого реагування на її шкідливі наслідки [22, с. 19].

Модель комп’ютерної статистичної поліцейської діяльності (CompStat) – це система управління, у якій розробляється модель, за якою незначні злочини розглядаються як елемент зменшення більш тяжких. На підставі аналізу статистики вже вчинених злочинів окремі регіональні керівники правоохоронних органів є відповідальними за впровадження на місцевому рівні заходів, які вже завчасно розроблені. CompStat часто плутають із моделлю ILP. CompStat концентрується

в основному на вуличних і серійних злочинах із забезпеченням короткострокової підзвітності в процесі вирішення нових кримінальних викликів; ILP включає довгостроковий стратегічний компонент, який може бути застосований і під час операцій із протидії транснаціональній організованій злочинності. CompStat фокусується на злочинності, а ILP – на ідентифікації загроз [22, с. 20].

Кожна із цих моделей має різні стратегічні цілі, сильні та слабкі сторони, може доповнювати інші, коли вони використовуються одночасно. Зазначені методології не наділені необхідними інструментами й характеристиками щодо протидії більш серйозній загрозі транснаціональної організованої злочинності.

Лише поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації, або поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою, (Intelligence Led Policing – ILP) є єдиним методом, що однозначно позиціонується як ефективна боротьба зі злочинністю [27, с. 77]. Правоохоронна діяльність, керована розвідувальною аналітикою, – організаційна модель і філософія управління, згідно з якою кримінальна аналітика та розвідувальна робота є ключовими інструментами в досягненні мети шляхом імплементації об’єктивного й дієвого механізму прийняття рішень щодо протидії й запобігання злочинам із використанням стратегічного менеджменту та ефективних правоохоронних методик, спрямованих на нейтралізацію особливо небезпечних для суспільства злочинців [22, с. 36].

Сутність згаданої моделі полягає в систематичному зборі та оцінці оперативної інформації в межах чітко визначеного аналітичного процесу, отриманні якісних стратегічних та тактичних аналітичних продуктів і використанні їх для обґрунтованих управлінських рішень. Порівняно з іншими сучасними моделями поліцейської діяльності, центральне місце в ILP займають кримінальний аналіз і оцінка ризиків. Згідно з Концепцією впровадження в Національній поліції України (далі – НП України) моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою «Intelligence Led Policing», ця модель побудована на засадах кримінального аналізу та спрямована на підтримку інституційного управління та рішень посадових осіб на основі процесу аналізу інформації та поширення даних [24].

«Поліцейська діяльність, керована аналітикою» визначає таку структуру управління оперативною інформацією про злочинну діяльність, у якій оперативні дані є підставою для виявлення та оцінки ризиків (зокрема, в частині резонансних подій, окремих видів злочинів, особливо небезпечних злочинців, кримінальних мереж, соціальних наслідків тощо) й основою для визначення пріоритетів, стратегічних та оперативних цілей у сфері попередження злочинності та інших загроз безпеці. Вона також включає прийняття відповідних рішень щодо оперативної діяльності, раціональне залучення людських, матеріальних та технічних ресурсів [70, с. 19–20].

ILP – це система підтримки прийняття раціональних рішень, які ґрунтуються на вивченні причин визначених стратегій і тактик, аналізі прогнозованих наслідків оперативних заходів. Впровадження та розвиток цієї концепції у світі зумовлено мінливими політичними, економічними, соціальними умовами сучасного суспільства, а також внутрішніми тенденціями правоохоронної діяльності, пов’язаними з необхідністю більш ефективного планування у сфері протидії злочинності в контексті «проактивної» моделі поліцейської діяльності, заснованої на аналітичних даних.

Сьогодні менеджмент правоохоронних органів дедалі частіше визнає, що більше не перебуває у світі відсутності або недостатньої кількості інформації: не є дефіцитом дані та інформація про злочинне середовище і злочинну діяльність. Завдання полягає в тому, щоб перетворити це багатство даних на знання, які можуть сприяти прийняттю процесуальних рішень, покращувати стратегії боротьби зі злочинністю та підвищувати ефективність її профілактики. Іншими словами, мета полягає в тому, щоб перетворювати дані та інформацію в процесі активної аналітико-розвідувальної діяльності [76].

Однак у багатьох випадках збільшення кількості оперативних даних та інформації не обов'язково призводить до збільшення знань. Існуюча структура процесів оброблення інформації в рамках поліцейської діяльності ще не налаштована на нову філософію XXI століття. Багато керівників отримують доступ до аналізу злочинності, переважно на підставі статистичних даних, а кримінальна

розвідка не інтегрується в загальну картину. Тому, ключові рішення приймаються без доступу до всіх оперативних аналітичних знань.

Протягом більшої частини історії правоохоронних органів інформація кримінальної розвідки, що стосується діяльності окремих злочинців або організованих груп, накопичувалася спеціалізованими підрозділами. Навіть з активним розвитком оперативно-розвідувальних підрозділів ці аналітичні групи часто зберігали свою інформацію у вузьких межах своєї конкретної одиниці. Діяльність оперативно-розвідувальних підрозділів переважно характеризувалася реактивністю, з метою забезпечення оперативної або слідчої підтримки.

У теперішній час поліцейська діяльність переживає період значних змін як в оперативній тактиці, так і в організаційних структурах. Запроваджуються нові ідеї щодо скорочення злочинності і зміни стратегій короткострокової і довгострокової політики. Найбільш поширеною з нинішніх змін у філософії боротьби зі злочинністю та поліцейської практики є саме ILP [76].

Мета поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації може бути витлумачена виходячи з тактичних пріоритетів і зосереджує увагу на чотирьох елементах:

- націленість на криміналітет (особливо на активних злочинців за допомогою відкритих і негласних засобів);

- управління осередками злочинності і громадською безпекою;

- розслідування пов'язаних серій злочинів та інцидентів;

- застосування превентивних заходів, включаючи роботу з громадськістю.

Таким чином, поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації (IlP) використовує кримінальний розвідувальний аналіз як об'єктивний інструмент прийняття рішень із метою сприяння скороченню і запобігання злочинності за допомогою ефективних стратегій поліцейської діяльності і проєктів зовнішнього партнерства, створених на основі доказової бази.

1.2. Термінологічні особливості поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації

Метою цього підрозділу є проведення аналізу окремих термінів, що застосовуються в рамках інформаційно-аналітичної складової сучасної моделі поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації. Для досягнення цієї мети потрібно виконати такі завдання:

– провести порівняльний аналіз застосування термінології у сфері поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації Україні та за її межами;

– розкрити зміст окремих понять у сфері інформаційно-аналітичної роботи правоохоронних органів;

– визначити окремі процеси в рамках проведення інформаційно-аналітичної роботи правоохоронних органів.

Для правильного уявлення процесів, описаних у попередньому підрозділі щодо сучасних моделей поліцейської діяльності, важливо правильно розуміти відповідний термінологічний апарат. Результативність діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю безпосередньо залежить від якісного, своєчасного і достатнього інформаційно-аналітичного забезпечення цієї діяльності. Застосування новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій дозволяє інтегрувати й опрацьовувати величезну кількість даних, що містяться у відкритих джерелах інформації та спеціалізованих АІС, отримуючи при цьому нові знання кримінологічного та оперативно-розшукового характеру.

У нормативно-правових актах та науковій літературі поряд з терміном «інформаційно-аналітичне забезпечення» досить часто вживаються терміни «інформаційне забезпечення», «інформаційно-аналітична діяльність», «інформаційно-аналітична робота», «аналітична робота», «кримінальний аналіз», «модель поліцейської діяльності, керованої аналітикою» тощо.

Серед ключових понять в даному контексті слід виділити такі: «розвідувально-аналітична робота», «кримінальна розвідка», «кримінальний аналіз».

Розвідувально-аналітична робота є узагальнюючою дефініцією, яка охоплює діяльність приватних та державних установ, підприємств та організацій, спрямовану на добування, обробку та аналіз відомостей із наступною підготовкою аналітичних продуктів. Тобто таку діяльність залежно від національного законодавства можуть, по-перше, проводити як приватні, так і державні структури. Одним із примітних прикладів приватної розвідувально-аналітичної структури є компанія Stratfor [82]. По-друге, у загальному випадку розвідувально-аналітична робота стосується будь-якої сфери інтересів, тобто може застосовуватися під час розвідувальної і контррозвідувальної діяльності у звичному їх розумінні, так і в роботі, яка стосується протидії злочинності. В останньому випадку мова йде про кримінальну розвідку.

Варто зазначити, що існують традиційно різні національні підходи до організації розвідувально-аналітичної роботи в цілому. Крім того, відносно молоді за часовими мірками моделі стримування злочинності, орієнтовані на попередження злочинів, сприяли зміні концептуальних підходів як до самої системи розвідувально-аналітичної роботи, так і до глибини її застосування в цих моделях.

У нормативно-правових актах та організаційних моделях правоохоронних органів також не можна знайти чіткої позиції щодо розуміння терміна «кримінальна розвідка». Указане словосполучення неодноразово використовувалося в якості назв окремих підрозділів поліції як в Україні, так і за її межами. При цьому, зміст роботи таких підрозділів не в повній мірі відповідав моделі ILP, навіть коли курс на її впровадження декларувався на рівні керівництва правоохоронних органів. У згаданому контексті слід відзначити країни пострадянського простору, у більшості з яких все ще зберігається успадковане розуміння кримінальної розвідки як чогось, пов’язаного винятково з негласною роботою. Ця позиція суттєво відрізняється від сучасного розуміння кримінальної розвідки в країнах умовного заходу. Річ у тому, що в більшості західноєвропейських країн не було такої інтенсивної практики використання негласних методів роботи у протидії злочинності, як це відбувалося на теренах СРСР. Велика увага приділялася

аналітичному опрацюванню інформації, у тому числі з відкритих джерел. Аналітичний інструментарій ANACAPA застосовувався як у державних органах, так і в приватному секторі безпеки.

Західна традиція також передбачає застосування циклічного підходу до організації розвідувально-аналітичної роботи, що можна простежити в концептуальних роботах з відповідної проблематики. Так, наприклад, Г. Ренсом, під час розкриття змісту терміну «розвідка» («intelligence process») зазначає, що вона містить низку етапів, починаючи від встановлення вимог до інформації і аж до використання обробленої інформації під час прийняття рішень [75, с. 147]. Це твердження міцно корелюється із циклічним колом кримінальної розвідки.

Після поступового законодавчого врегулювання негласних методів роботи в 1990–2000 рр. у значній частині країн та появою моделі ILP кримінальна розвідка почала чітко асоціюватися з роботою як із відкритими джерелами, так і з секретними та службовими. Подібний тренд можна спостерігати і в українських правоохоронних органах. Натомість більшість відповідних технік та термінів, пов’язаних із сучасними моделями стримування злочинності, мають англомовне походження. Крім того, історико-правовий аналіз назв і функцій окремих підрозділів міліції та поліції за останні двадцять п’ять років засвідчує суперечливість підходів до розуміння розвідувально-аналітичної функції в роботі поліції. Усе це нерідко призводить до неоднозначності в термінологічному апараті і може породжувати нову організаційну плутанину. Це серед іншого стосується сприйняття в окремих випадках термінів «кримінальна розвідка» та «кримінальний аналіз» як синонімів, хоча з точки зору термінології і логіки, застосовуваної в сучасних моделях поліцейської діяльності, ці дві категорії співвідносяться як ціле і частка, оскільки розвідка передбачає принаймні збирання інформації та її аналіз. Те ж саме випливає і за результатами вивчення етимології відповідних ключових слів. Так один з українських тлумачних словників за результатами пошуку слова «кримінальний» позиціонує його як синонім слова «карний», яке з одного боку позначає особу, яка учинила злочин, а з іншого – пов’язано з розслідуванням та покаранням. У той же час слово «розвідка» стосується завдання дізнатися що-

небудь [6, с. 526, 1235].

Подібні тлумачення знаходимо й в інших словниках [42; 43]. Тому в загальному випадку з етимологічної точки зору можна говорити, що кримінальна розвідка спрямована на те, щоб дізнатись про щось у процесі розслідування. Інформація перетворюється на знання саме в процесі аналізу, у результаті її усвідомлення, розуміння. Провівши аналогічний релевантний пошук у словнику англомовних слів, знаходимо подібні тлумачення «criminal» як чогось пов'язаного зі злочином або системою правосуддя або яке вказує на особу злочинця [55, с. 430], а також «intelligence», яке трактується або як можливість щось вивчати і розуміти, або як інформація, або як група людей, які займаються збиранням та роботою з інформацією [56, с. 430].

Зважаючи на викладене, а також з урахуванням порівняльного аналізу виконуваних завдань, науковці вважають, що з точки зору змістовного наповнення вітчизняному поняттю «кримінальна розвідка» найбільше відповідає англомовний термін «criminal intelligence process», а його синоніму «поліцейській розвідці» – «police intelligence process». Останнє словосполучення використовується, наприклад, П. Гіллом [63, с. 340]. С. Р. Шнейдер у даному контексті також використовує термін «criminal intelligence function» [78], а М. Іннес та Дж. Шептицький – «intlligence work» [65].

Таким чином, можна побачити, що, по-перше, для підкреслення діяльнісної складової кримінальної розвідки в англійській мові використовується слова робота, функція, діяльність (процес), а, по-друге, ключовими в цій діяльності є розвідувальні відомості. Д. В. Койн та П. Белл виділили три ключові стадії розвитку наукових досліджень кримінальної розвідки. Спершу вона розглядалася в контексті вирішення тактичних завдань, зокрема аналітичних: нагромадження інформації з оперативних джерел, аналіз зв'язків тощо.

Друга стадія ознаменувалася представленням кримінальної розвідки як нової або гібридної методології управління.

На третьому етапі її вже почали порівнювати з процесом управління знаннями [10, с. 28-29].

Кримінальну розвідку прийнято представляти у вигляді низки етапів або фаз, які безперервно повторюються, утворюючи циклічне коло. Щодо кількості відповідних етапів та їх змістовного наповнення не теперішній час відсутня єдина думка.

У класичній роботі С. Р. Шнейдера [59, 403] зазначається, що в загальному випадку виділяють чотири етапи кримінальної розвідки: збирання інформації, її упорядкування, аналіз та поширення. Проте для повного розкриття відповідного потенціалу автор пропонує проводити її у дев'ять етапів: планування, нагромадження інформації, оцінка достовірності інформації, упорядкування інформації, аналіз інформації, оцінка процесу аналізу та його значимості, поширення розвідувальних відомостей, використання розвідувальних відомостей, перегляд та повторна оцінка розвідувального проекту/функції/підрозділу.

Пізніше із розвитком та впровадженням моделі ILP з'явилося багато робіт, в яких пропонувалася інша класифікація етапів кримінальної розвідки:

– збирання, оцінка, оброблення, аналіз, поширення [41, с. 2];

– постановка завдань, збирання, оцінка, оброблення, аналіз, підготовка висновків, поширення [61, с. 10];

– постановка завдань, збирання, оброблення та використання, аналіз та підготовка, поширення, споживання, зворотний зв'язок.

Окремі автори критикують теоретичну модель циклічного кола через її почасти відірваність від практики, зокрема в частині недостатнього опису процесу прийняття рішень. На противагу циклічному колу пропонується модель 3-і, опрацьована Дж. Ретклiфом. Ця модель описує, яким чином повинні працювати правоохоронні органи, організовані за принципами ILP.

Модель 3-і містить три компоненти (кримінальний аналіз; осіб, які приймають рішення; кримінальне середовище) і такі етапи: інтерпретація (interpret); вплив (influence); імпульс (impact).

На першому етапі відбувається інтерпретація кримінального середовища аналітиками, на другому – вони доносять свою думку керівництву, таким чином,

впливаючи на його рішення, на третьому – керівництво, з урахуванням цієї думки, впливає на злочинне середовище через реалізацію повноважень із протидії злочинності. Двома головними відмінностями моделі циклічного кола від моделі 3-і є наявність в останній етапів впливу аналітиків на рішення керівництва та впливу керівництва на злочинне середовище [76, с. 140].

На різних етапах циклічного кола кримінальної розвідки застосовується різний інструментарій. Одна з найбільш відомих застосовуваних із минулого століття методологій є ANACAPA.

В українських правоохоронних органах все ще відбувається впровадження нових підходів до організації оперативної інформаційно-аналітичної роботи та їх адаптація до національних методик і традицій. Саме цим можна пояснити різноманітність україномовних термінів, які застосовуються для позначення «criminal intelligence process», зокрема в рамках моделі ILP. У даному контексті можна, наприклад, згадати дефініції «поліцейська розвідка» та «кримінальний аналіз». І хоча їх нерідко застосовують як синоніми, проте не можна погодитись, що вказані поняття є тотожними. Так, наприклад, словосполучення «кримінальний аналіз» зустрічаємо у назві профільного управління Національної поліції України. Вивчаючи положення про згадане управління, деякі науковці доходять висновку, що його діяльність ґрунтується на адаптованій моделі ILP та передбачає роботу з розвідувальними відомостями за циклічним алгоритмом. Останній серед іншого містить етапи збирання інформації та її аналізу. Уже хоча б на підставі цього можна стверджувати, про невідповідність назви управління колу виконуваних ним завдань. Адже аналіз є ключовим, проте все одно лише одним з етапів кримінальної розвідки.

Таким чином, термін «кримінальний аналіз» є більш вузьким стосовно «кримінальної розвідки». Зворотний переклад словосполучення «кримінальний аналіз» та «аналіз розвідувальних відомостей» з української мови на англійську та їх наступний пошук у різних джерелах підтверджує, що здебільшого вказане поняття асоціюється з різними техніками аналізу інформації спеціальними

суб'єктами, аналітиками. Зокрема, М. Петерсон, як практикуючий аналітик правоохоронних органів, у своїй роботі відзначає, що «кримінальний аналіз» є широко застосовуваним терміном, який позначає аналітичну роботу у сфері кримінального правосуддя. Це поняття містить такі складові як «аналіз злочинності», «аналіз розвідувальної інформації» та стратегічний аналіз. У цій же роботі авторка наголошує, що кримінальний аналіз полягає в застосуванні аналітичних методів і засобів до даних під час здійснення діяльності у сфері кримінальної юстиції [72].

Указана позиція підтверджує те, що кримінальний аналіз передбачає роботу з уже наявними даними, що у свою чергу відповідним чином корелюється з етапами циклічного кола кримінальної розвідки. Коротко розглянемо виділені М. Петерсон складові кримінального аналізу. Так, В. Морето, Д. Кован та К. Бартон [67, с. 344, 347] відзначають, що «crime analysis» полягає у вивченні злочинності та порушень громадського порядку для вирішення завдань попередження та розуміння злочинності. Окремі автори [73, с. 344] розглядають аналіз злочинності (crime analysis) як узагальнюючу категорію, яка містить п'ять головних функцій:

– аналіз розвідувальної інформації (intelligence analysis) – вивчення організованої злочинної діяльності з метою допомоги правоохоронним органам у побудові зв'язків між особами, подіями, активами;

– аналіз у кримінальних розслідуваннях (criminal investigative analysis) – вивчення серійних злочинців, жертв чи місць злочину для побудови моделей, які допоможуть у розслідуванні серійних злочинів;

– тактичний аналіз (tactical analysis) – вивчення характеристик злочинів із метою розроблення моделей та відслідковування тенденцій злочинності, визначення напрямів розслідування, установлення підозрюваних та розкриття злочинів;

– стратегічний аналіз (strategic analysis) – вивчення злочинності та інформації від правоохоронних органів з урахуванням соціодемографічних та просторових факторів для розроблення довгострокових моделей поведінки та допомоги у вирішенні проблем;

– адміністративний аналіз (administrative analysis) – презентація важливих висновків щодо аналізу злочинності для керівництва правоохоронних органів, міст, громадянам.

Описані елементи як складові частини кримінального аналізу інкорпоруються і до системи кримінальної розвідки. Вони є взаємодоповнюючими і часто застосовується в рамках моделі ILP. Що стосується терміна «criminal intelligence analysis», то, наприклад, С. Стренг зауважує, що це процес усвідомлення значення інформації про злочини, злочинців та відповідної сфери злочинної діяльності з метою продукування розвідувальних відомостей (intelligence) [81, с. 2].

Отже, можемо дійти висновку про те, що кримінальна розвідка є різновидом розвідувально-аналітичної роботи. Вона є одним з інструментів, застосовуваним в рамках певної моделі стримування злочинності, в рамках якої на відповідному етапі здійснюються різні види аналізу.

На теперішній час однією з провідних моделей стримування злочинності є поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації (ILP). Вельми слушне позначення їх співвідношення в даному контексті описують Дж. Г. Картер та Д. Л. Картер, які зауважують, що кримінальна розвідка (intelligence process) призначена для виявлення кримінальних загроз та розроблення оперативних заходів щодо їх усунення, а ILP у свою чергу інтегрує ці процеси з іншими обов’язками поліції [56, с. 140].

Процес здійснення кримінальної розвідки можна представити у вигляді циклічного кола етапів, кількість яких не є сталою та залежить від різних суб’єктивних поглядів вчених і практиків. Кримінальний аналіз є одним із методів, що застосовуються в рамках інституту кримінальної розвідки, який у свою чергу також спирається на низку специфічних методів і способів роботи з інформацією та даними.

Більш докладно поняття кримінальної розвідки та кримінального аналізу буде розглянуто в наступному розділі.

РОЗДІЛ 2.
ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ОПЕРАТИВНИХ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЇ

2.1. Актуальні проблеми впровадження в Україні моделі поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації

Завданням цього підрозділу роботи є аналіз проблем, що виникають при застосуванні сучасних моделей поліцейської діяльності під час протидії злочинності.

Як було визначено в попередньому підрозділі, найбільш поширеною й сучасною такою моделлю є поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації, або «керована розвідувальною аналітикою» (Intelligence-led Policing (ILP)), заснована на застосуванні методики кримінального аналізу та кримінальної розвідки в діяльності правоохоронних органів.

Проблеми адекватного застосування методів інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів, кримінального аналізу, кримінальної розвідки, їх поняття, зміст, правова основа, етапи впровадження залишаються актуальними та потребують подальшого ретельного дослідження.

Питання міждержавного співробітництва в боротьбі з кримінальною й незаконною організованою діяльністю та запобігання їй відображено в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованій Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII. Незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми й вогнепальною зброєю, незаконний обіг наркотиків, контрабанда товарів, економічні злочини, злочини у сфері оподаткування, корупція у приватному й державному

секторах, підробка документів, кіберзлочинність визначені як проблемні питання у сфері боротьби зі злочинністю всього Європейського співтовариства. Як убачається з документа, саме шляхом об'єднання спільних зусиль (обмін найкращими практиками, методиками розслідування та криміналістичних досліджень, обмін інформацією, персоналом, спільне навчання) можна ефективно виявляти злочинність, запобігати й протидіяти злочинності [48].

У підрозділі 1.1 було з'ясовано, що дослідники поліцейської діяльності виділяють п'ять моделей: традиційна поліцейська діяльність, соціально орієнтована поліцейська діяльність, проблемно орієнтована поліцейська діяльність, комп'ютерна статистична поліцейська діяльність, поліцейська діяльність, керована аналітикою (ILP) [22, с. 17].

Правоохоронна діяльність, керована розвідувальною аналітикою (ILP), – організаційна модель і філософія управління, згідно з якою кримінальна аналітика та розвідувальна робота є ключовими інструментами в досягненні мети шляхом імплементації об'єктивного й дієвого механізму прийняття рішень щодо протидії й запобігання злочинам із використанням стратегічного менеджменту та ефективних правоохоронних методик, спрямованих на нейтралізацію особливо небезпечних для суспільства злочинців [22, с. 36].

У країнах Європейського Союзу, США та інших розвинених країнах світу використання можливостей кримінального аналізу є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила та процедури чітко визначено й урегульовано в нормативно-правових актах. Це, зокрема, стосується ведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та розгляду кримінальних проваджень у суді. Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (КМЄС) підтримує впровадження в Національній поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (ILP) [36].

ILP є моделлю поліцейської діяльності, згідно з якою оперативно-аналітична інформація слугує підставою для проведення операцій/ розслідувань, а не навпаки. Ця модель дозволяє зменшити матеріальні витрати, знизити рівень злочинності, забезпечити більш високий рівень безпеки особового складу [57].

Зокрема, проблеми впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (ILP) досліджено у праці Дж. Картера, С. Філіпса та М. Гайадина «Впровадження слідчого поліцейського: застосування теорії вільного поєднання» [57]. Окремі аспекти виявлення прихованих закономірностей щодо зв'язків між злочинцем і вчиненими ним злочинами відтворив К. Вестфал у роботі «Отримання даних для розвідки, шахрайства та кримінального виявлення. Розширені технології аналітичного та інформаційного обміну». Питання аналітичного супроводження кримінального провадження на етапі досудового розслідування розглянуто О. М. Зайцем у статті «Інститут аналітичного супроводження досудового розслідування кримінального провадження в Україні. Сучасний стан і перспективи розвитку» [15]. Основні завдання Управління кримінального аналізу Національної поліції висвітлено у статті В. Єрофєєва «Кримінальний аналіз – це ефективна робота поліції та безпека громадян» [12]. Питання співвідношення кримінального аналізу і кримінальної розвідки досліджено в статті В. Мельника і В. Некрасова «Як подолати ворога, багатшого за транснаціональні корпорації?» [27]. Про необхідність бути готовим до роботи зі сучасною технікою та новітніми технологіями наголошує С. Князєв у статті «У навчанні майбутніх поліцейських ми повинні рухатися до нової моделі підготовки» [18].

Водночас залишаються проблеми впровадження в практичних підрозділах кримінальної поліції Національної поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою, особливості взаємодії аналітиків і оперативних працівників.

Як зазначають В.А. Некрасов і В.І. Мельник, в Україні існують два найбільші криміналізовані напрями економіки, у межах яких будуються кримінальні технології, схеми, способи вчинення протиправних дій.

Перший – це стягування податків, другий – розподілення бюджетних коштів. З позиції ризиків бути викритими правоохоронними органами другий спосіб найнебезпечніший, оскільки окреслює коло суб'єктів, причетних до розподілення бюджетних коштів і, відповідно, зловживань у цій сфері (тобто легко простежується корупційний зв'язок). Перший же, навпаки, має нижчу ймовірність

викриття корупційної причетності до кримінального перерозподілу результатів злочинної діяльності (прихований корупційний зв'язок) і тим самим дає змогу уникнути кримінальної відповідальності.

Кожній із зазначених вище злочинних технологій притаманні спільні риси, а саме потреба балансувати між тіньовою та легальною економікою, між рухом готівкового й безготівкового капіталу. Без таких ланцюгів кримінальні схеми існувати практично не здатні. Контроль за місцями конвертації готівкового та безготівкового капіталу, так званими фіктивними фірмами («конвертаційними центрами»), дає фактично необмежені можливості корупційного контролю за тіньовою економікою. У такому разі рух готівки, отриманої внаслідок протиправних операцій, тим більше її розподіл, простежити майже неможливо.

Аналітичні продукти як результат кримінального аналізу та основа ILP мають величезне значення для боротьби правоохоронців з організованою злочинністю. Саме вони здатні забезпечити інтегроване управління ризиками з метою перешкоджання виникненню кримінальних загроз. Саме вони відіграють величезну роль у встановленні зв'язків між особами й різними подіями з метою виявлення злочинних груп, а також у забезпеченні економічної безпеки [23].

Варто відмітити, що Стратегією розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, схваленою Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р, зафіксовано низку викликів, подолання яких є необхідним для забезпечення зміцнення публічної безпеки й порядку в державі шляхом виконання превентивних програм і підвищення спроможностей органів системи МВС у протидії злочинності. Одним із них є низький рівень використання аналітичних інструментів у протидії злочинності й прогнозуванні відповідних загроз [47].

Тому запровадження використання різних джерел інформації в діяльності правоохоронних органів, комплексне впровадження сучасних систем кримінального аналізу та моделі «поліцейської діяльності, керованої аналітикою» (ILP) є тим засобом, механізмом, методикою, моделлю, які є рішучим і необхідним кроком у боротьбі зі злочинами.

Поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації забезпечує поліцію стратегічним баченням про злочинність у їх юрисдикції, що дає змогу краще розподіляти ресурси згідно з пріоритетами й забезпечити захист населення шляхом застосування ефективної поліцейської діяльності. В Україні поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації (ILP) не використовується повною мірою так, як у країнах Європейського Союзу, вона є концепцією, що розвивається. І хоча певні підрозділи Національної поліції України працюють згідно з деякими принципами поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації, але натепер це явище не є частиною інституційної культури в поліції.

З огляду на зазначене, необхідність упровадження та забезпечення правового підґрунтя для функціонування в Україні новітнього методу кримінальної розвідки та кримінального аналізу, зокрема впровадження його в повсякденну діяльність правоохоронних органів, є зараз украй важливою.

У процесі кримінального аналізу забезпечується цілеспрямований пошук, виявлення, фіксація, отримання, систематизація, аналіз та оцінка кримінальної інформації, її представлення (візуалізація), передача та реалізація. Зокрема, в аналітичній роботі використовується: оперативний аналіз (аналіз даних телефонних дзвінків, аналіз злочинних угруповань, аналіз справ, порівняльний аналіз); тактичний аналіз (кримінальний аналіз, аналіз кримінальних тенденцій, геопросторовий аналіз, аналіз місць концентрації злочинності, часовий аналіз, МО-аналіз, кримінальні моделі, профілі підозрюваних/жертв); стратегічний аналіз (SWOT-аналіз, PEST-аналіз, аналіз моделей/форм злочинності та профілювання, аналіз тенденцій, аналіз з використанням географічного профілювання); аналіз даних з відкритих джерел (OSINT); аналіз даних з багатьох джерел (MultiSource Analysis). Для проведення аналізу застосовуються сучасні аналітичні інструменти, відповідне програмне забезпечення, а також наявні інформаційні ресурси.

Важливе значення в аналітичній роботі відіграють аналітичні схеми. Складаються вони у багатоепізодних справах, пов’язаних із діяльністю організованих

злочинних груп, коли доводиться встановлювати способи вчинення ними злочинів, визначати зв'язки, які взаємно пересікаються між окремими учасниками злочину. Надаючи аналітикам можливість опрацьовувати дані про злочини, оперативні працівники та слідчі отримують можливість використовувати готовий оперативно-аналітичний продукт, а не первинну інформацію. При цьому вони отримують такі переваги: по-перше, конкретно окреслюються тенденції злочинності не лише за географічною ознакою, а й у часових рамках; по-друге, продукт надає можливість мати більше інформації щодо місць імовірного вчинення злочинів, що дозволяє покращити попередження правопорушень; по-третє, працівники поліції мають більше можливостей у разі потреби надати допомогу колегам у розкритті та розслідуванні злочинів.

Майже всі департаменти кримінального блоку Національної поліції України у своїй структурі мають аналітичні відділи або працівників, які виконують завдання у сфері аналізу. Водночас жоден з аналітичних підрозділів не створює аналітичні продукти відповідно до європейських стандартів. Крім того, відсутня належна взаємодія між департаментами щодо обміну аналітичною інформацією.

У системі Національної поліції існує багато джерел розрізненої інформації, яку аналізують співробітники різних служб автономно. Наприклад, у Департаменті карного розшуку аналізується інформація щодо загальнокримінальної злочинності, у Департаменті протидії наркозлочинності – інформація, пов'язана з наркозлочинами, тощо. Крім того, кожний оперативний працівник накопичує і зберігає власну оперативну інформацію, яка після його звільнення або переміщення по службі стає практично недоступною для інших оперативних працівників. Відтак відсутня можливість якісно оцінити інформацію в глобальному масштабі.

Держава витрачає кошти на отримання інформації, а в результаті ця інформація втрачається. При цьому порушується європейський принцип про те, що інформація не належить конкретному поліцейському, інформація належить державі як один із продуктів діяльності поліції. Тому постає завдання консолідації всієї оперативної інформації, її подальшого аналізу, що має сприяти розкриттю

насамперед тяжких та особливо тяжких злочинів [12.].

Більшість департаментів в оперативно-службовій діяльності використовує такі джерела інформації, як Інтегрована інформаційно-пошукова система Національної поліції (АРМОР) та статистична інформація, надана Департаментом інформаційно-аналітичної підтримки. Можливості здійснення аналізу інформації з відкритих джерел (OSINT) у кожному підрозділі є різними, хоча мережа Інтернет є одним із найбільш повних джерел даних.

Найбільш поширеним аналітичним інструментом, що використовується у повсякденній роботі органів Національної поліції, є Microsoft Office (Word та Excel), хоча в деяких департаментах застосовується аналітичне програмне забезпечення (зокрема, i2 Analyst's Notebook, E-Gis maps, ArcGIS тощо) [36].

У 2017 році в структурі центрального апарату Національної поліції України створено Управління кримінального аналізу, яке має виконувати функцію координації діяльності у сфері аналізу і впровадження та розвитку моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою. Суттєвим аспектом аналізу є аналіз географічних даних. У нинішніх умовах географічні дані є джерелом цінної інформації на кожному рівні роботи правоохоронних органів. Розвиток цього напрямку аналізу передбачає наявність спеціалістів-аналітиків, які зможуть здійснити оцінку даних на базі географічних інформаційних систем (GIS) для оперативних підрозділів. Зокрема, з метою профілактики й оперативного реагування на злочини аналітики Управління кримінального аналізу запроваджують географічну прив'язку до кожного житлового будинку з подальшою можливістю нанесення інформації на карту. Це дасть змогу здійснювати якісний аналіз вчинених правопорушень, визначати зони вчинення злочинів, скеровувати в такі місця додаткові наряди патрульної поліції та ставити завдання дільничному офіцеру поліції щодо повторного відпрацювання місць проживання осіб, які перебувають під адміністративним наглядом.

З усіх існуючих методик аналізу оперативної інформації, прийнятих на озброєння правоохоронними органами більшості розвинених країн світу, найча-

стіше використовуються програмні продукти i2 і ANACAPA. Такі програмні рішення візуального аналізу даних і отримання нових знань призначені для оперативних підрозділів і слідчих, чия діяльність пов'язана з необхідністю аналітичної обробки інформаційних потоків і даних, представлених у різних форматах. Зокрема, програмний продукт i2 – це комп'ютерне програмне забезпечення на базі SQL-server, покликане узагальнювати, аналізувати, висувати ймовірнісні зв'язки, а також візуалізувати в реальному часі обмін інформацією. Це програмне забезпечення є набором сумісних між собою різних програм, що виконують відповідні специфічні функції на всіх етапах розкриття і розслідування злочинів [11]. Аналітична лінія продуктів i2 представлена елементами, які здатні вирішувати переважну більшість аналітичних завдань як окремо, так і в їх різній комбінації (зокрема, Analyst's Notebook, Analyst's Notebook – Esri® Edition, Analyst's Workstation, iBase, iBase IntelliShare, iXv Visualizer, iBridge, iXa, TextChart, Chart Reader, PatternTracer). У сфері кримінального аналізу i2, як правило, застосовується із програмними продуктами iBase, iBridge, iGlass, Analyst's Workstation. Серед користувачів даної операційної аналітичної системи можна виділити правоохоронні органи США та Канади (ФБР, ЦРУ, DEA, NSA, RCMP), правоохоронні органи країн Євросоюзу, Інтерпол та Європол [9].

Програмний продукт компанії «Anacapa Sciences Inc.» є передовою методикою розслідування злочинів і аналізу оперативної інформації. ANACAPA стояла біля витоків розробки спеціальних аналітичних методик для сфери безпеки і ще в 1971 році почала проведення навчальних курсів з підготовки фахівців-аналітиків. На даний момент ANACAPA пропонує наступні 4 базових курси: аналіз інформації в ході проведення розслідувань Criminal Intelligence Analysis (CIA); аналітичні методи розслідування Analytical Investigation Methods (AIM); аналіз фінансових махінацій Financial Manipulation Analysis (FMA); поглиблений аналіз з використанням комп'ютерних технологій Computer-Aided Analysis (CAA) [32].

Використання аналітичних програм при аналізі даних забезпечує низку переваг, які допомагають підвищити ефективність і результативність роботи

суб'єктів доказування. У процесі інтеграції інформації здійснюється її каталогізація та введення в систему контролю і пошуку інформації, яка дозволяє легко знаходити необхідну інформацію та отримувати до неї доступ. Програмні продукти є досить гнучкими. Вони пристосовані для зберігання вже зібраної інформації, а також можуть бути адаптовані до інтеграції додаткової інформації, яка надійде в майбутньому. У ході розслідування злочинів й аналізу інформації в інформаційну систему можуть вводитися нові розділи та підрозділи. Дані програмні продукти здатні сприймати величезні обсяги інформації, забезпечені засобами безпеки для обмеження доступу до інформації, отриманої в процесі розслідування. Збір відомостей з декількох джерел підвищує ймовірність отримання ключової доказової інформації і забезпечує можливість підтвердження та перевірки достовірності відомостей [40, с. 25].

Визначення теоретико-прикладного змісту кримінальної розвідки та кримінального аналізу можна надати з аналізу визначення науковців та нормативних актів:

- сукупність систематичних аналітичних процесів, спрямованих на отримання своєчасної та достовірної інформації щодо змін у характеристиках та тенденціях злочинності з метою допомоги оперативним та адміністративним підрозділам у розподілі сил і засобів для попередження та припинення злочинної діяльності, допомоги у процесі розслідування (С. Готліб);

- вивчення певних характеристик та тенденцій з метою розкриття злочинів або запобігання їм (Експертна група Ради Європи з питань кримінального права та кримінології);

- визначення та розуміння (осмислення) зв'язків між кримінальною інформацією (інформацією про злочин) та іншою потенційно значимою інформацією з метою поліцейської та судової практики (Інтерпол) [26];

- професійна систематична специфічна інформаційно-аналітична діяльність, яка допомагає розкривати та розслідувати злочини або приймати управлінські рішення [11, с. 268–273];

- опрацювання інформації, яка є суттєвою для керування та становить підставу для прийняття рішень.

Залежно від одержувача дана інформація має характер бази для планування, оціночний, керівний або контрольний характер [46, с. 4].

Таким чином, можемо виокремити основні риси та складові кримінальної розвідки та кримінального аналізу:

- сукупність систематичних аналітичних процесів;

- вивчення певних характеристик та тенденцій;

- визначення та розуміння (осмислення) зв'язків між кримінальною інформацією (інформацією про злочин) та іншою;

- систематична специфічна інформаційно-аналітична діяльність;

- опрацювання інформації, яка є суттєвою для управління або прийняття рішення;

- здійснюється з метою запобігання, припинення, розкриття та розслідування злочинів або прийняття управлінських рішень.

Як наслідок, сьогодні деякі науковці виокремлюють два види кримінального аналізу – аналітичний пошук та аналітичне дослідження. Основним змістом аналітичного пошуку є організація інформації таким чином, щоб полегшити завдання з вилучення сенсу із зібраних даних. Аналітичне дослідження полягає у встановленні взаємозв'язків між особами, подіями та предметами [49, с. 133].

Ураховуючи думку науковців про прогнозування оперативної обстановки, як складової її моніторингу, як першої стадії кримінального аналізу, та враховуючи завдання, що вирішуються під час оперативно-розшукової діяльності, можемо визначити види оперативно-розшукового прогнозування:

а) стратегічне прогнозування тенденцій та чинників розвитку середовища функціонування, кримінологічної обстановки, сил та засобів правоохоронних органів, результативності протидії злочинності, громадської думки про стан середовища функціонування, криміногенної ситуації, результативність діяльності правоохоронних органів (у межах стратегічного кримінального аналізу);

б) тактичне прогнозування ситуації на період здійснення конкретних оперативно-розшукових заходів (у межах тактичного аналізу):

- прогнозування імовірної ситуації, що може скластися в період проведення оперативно-профілактичних заходів, для визначення варіантів моделі використання оперативно-розшукових сил та засобів та вибору тактики протидії злочинності (організаційно-управлінське прогнозування);

- прогнозування імовірної поведінки об`єктів оперативно-профілактичного впливу з метою визначення тактичних прийомів здійснення оперативно-розшукових заходів щодо протидії злочинності;

- прогнозування імовірної поведінки негласних співробітників у визначених умовах під час виконання завдань оперативних працівників, що необхідно для визначення моделі їх навчання та інформаційно-тактичного забезпечення їхньої діяльності. Аналіз думок кримінологів, криміналістів, які досліджують проблеми криміналістичного, кримінологічного прогнозування, та вчених у галузі оперативно-розшукової діяльності дозволяє надати типовий формалізований алгоритм оперативно-розшукового прогнозування як складової кримінального аналізу, який, на наш погляд, повинен складатися з таких етапів:

- формулювання мети і завдань прогнозу;

- аналіз результатів оперативно-розшукового моніторингу, негативні та позитивні чинники, що впливають на стан оперативної обстановки;

- систематизація, перевірка з використанням альтернативних джерел (ЗМІ, державні та суспільні установи, опитування громадян, соціологічний моніторинг) та аналіз зібраної інформації;

- оцінка існуючого на конкретному об`єкті оперативної уваги та в цілому в державі (залежно від ієрархічного положення оперативного підрозділу) стану оперативної обстановки щодо попередження злочинності;

- визначення чинників, що впливають на стан оперативної обстановки, їх позитивного та негативного впливу;

- побудова математичної моделі оперативної обстановки;

- отримання вихідних даних щодо прогнозу;

- розроблення альтернатив розвитку оперативно-розшукової ситуації залежно від вибору варіанта моделі організації ОРД;

- розроблення узагальнюючого прогнозу.

Аналогічно прогноз може здійснюватися відповідно до поведінки осіб зі злочинного середовища тощо. При цьому прогнозування може бути:

- для планування та проведення окремого заходу та оперативно-розшукової операції;

- короткострокове – квартал, півріччя, рік;

- середньострокове – п`ять-десять років;

- довгострокове – п`ятнадцять та більше років.

Таким чином, оперативно-розшукове прогнозування повинно розглядатися як невід'ємна частина процесу оперативно-розшукового моніторингу у складі кримінального аналізу та бути його результативною частиною. Логіка сьогодення та закон криміналістичної трансформації Є.Ф. Буринського – О.І. Винберга вимагають, що означені види кримінального аналізу повинні бути засновані на сучасному програмному забезпеченні та відповідному рівні комп'ютерної техніки.

Водночас для управління оперативними даними і їх максимального використання необхідна відповідна структура або модель, так само як і для збору, обробки та використання даних та інформації в суворій відповідності з національним законодавством і міжнародними стандартами в галузі прав людини [70, с. 21].

В умовах сьогодення, наявності великої кількості правоохоронних органів в Україні, кожен з яких формує свої бази та банки даних, відповідно до законодавчо доручених їм функцій, наявності в кожному з них власних систем інформаційно-аналітичного забезпечення залежно від потреб та їх штатної структури, враховуючи спільну мету, цілі та завдання правоохоронних органів, створення їх єдиного інформаційного простору являється вимогою сучасності, яку неможливо ігнорувати та ключовим аспектом підвищення ефективності їх діяльності.

Деякі кроки в цьому напрямі були зроблені на законодавчому рівні, зокрема, Указом Президента України «Про єдину комп'ютерну інформаційну систему

правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю» від 31.01.2006 № 80/2006 було запроваджено створення Єдиної комп'ютерної інформаційної системи правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю. Однак можна констатувати, що натепер не існує єдиного інформаційного простору в системі правоохоронних органів та, відповідно, є значні труднощі в обміні інформацією між правоохоронними органами.

Досвід вчених з вивчення даного питання та намагання законодавців з впровадження його на практиці надає можливість оцінити основні ознаки, які визначають єдиний інформаційний простір правоохоронних органів та проблемні питання, які виникають у процесі його формування. Так, основними ознаками, які визначають єдиний інформаційний простір правоохоронних органів, є:

1) єдиний інформаційний простір правоохоронних органів включає в себе такі технічні елементи, як бази та банки даних, технології їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційні системи та мережі;

2) єдиний інформаційний простір передбачає інтеграцію всіх своїх компонентів в єдине ціле;

3) єдиний інформаційний простір правоохоронних органів повинен функціонувати на основі єдиних принципів та норм;

4) єдиний інформаційний простір правоохоронних органів існує в межах правоохоронних органів, між якими не повинно бути обмежених бар'єрів, та передбачає здійснення інформаційного обміну. [34, с. 145]

На сьогодні можна констатувати наявність низки проблем і викликів у процесі формування єдиного інформаційного простору правоохоронних органів, серед яких:

1) існування багатьох розрізнених інформаційних систем, які перебувають у підпорядкуванні різних правоохоронних органів, їх підрозділів або ж у підпорядкуванні різних державних органів, що зумовлено їх функціями та завданнями;

2) керування захистом інформації, її автоматизацією та налагодження виробництва засобів захисту інформації;

3) ризик порушення прав людини, зокрема права на приватність, яке прямо передбачено ст. 32 Конституції України: «Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини» [21];

4) створення єдиної інформаційної системи правоохоронних органів вимагає значного науково-технічного оснащення, великих матеріальних капіталовкладень та досить тривалого часу.

2.2. Кримінальна розвідка та кримінальний аналіз як вид поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації

Завдання цього підрозділу полягає в тому, щоб, проаналізувавши зміст терміна «кримінальна розвідка» та порівнявши її з дефініцією «оперативне обслуговування», розглянути поширені стратегії, в яких викладено процес кримінальної розвідки, її етапи, окремі застосовувані методи та форми подання результатів цього виду поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації.

Сучасні тенденції правоохоронної діяльності у світі свідчать про те, що головні пріоритети роботи поліцейських структур поступово зміщуються від послідуючого до превентивного реагування на злочинні прояви.

Превентивна діяльність на теперішній час не лише обговорюється в наукових колах, але й реалізуються через впровадження змін та доповнень до чинного законодавства. В Україні, наприклад, у зв’язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу у 2012 році головними завданнями оперативно-розшукової діяльності стали саме виявлення та попередження злочинів, а не їх розкриття. При цьому варто наголосити, що у різних країнах застосовуються різні концепції та інститути діяльності поліції у попереджувальній роботі.

Указані обставини потребують узгодження відповідних термінів для того, аби можна було імплементувати корисний досвід один одного до національного законодавства, а також покращити відповідну міжнародну взаємодію. «Кримінальна розвідка» є одною з таких дефініцій, які потребують наукового осмислення та порівняння.

На теперішній час в усьому світі набуває популярності провадження правоохоронними органами кримінальної (поліцейської) розвідки (criminal intelligence process) з метою запобігання та прогнозування злочинності. Завдяки такій діяльності нагромаджується розвідувальна інформація (criminal intelligence) та вживаються дії превентивного характеру. Дослідженню вказаної сфери на теперішній час приділяють досить велику увагу за кордоном, розробляючи на її основі відповідні стратегії правоохоронних органів [14].

На сайті Вікіпедії можна віднайти базове визначення оперативної інформації. Згідно з цим ресурсом – це оброблена, проаналізована та/або поширена інформація, яка використовується з метою прогнозування, попередження або спостереження за кримінальною активністю. Вона збирається за допомогою конфідентів, спостереження, опитування або особистого пошуку окремих офіцерів поліції [60]. Як можна побачити з даного визначення, за своєю суттю воно є дуже подібним до застосовуваного на теренах пострадянських країн терміну «оперативно-розшукова інформація».

На теперішній час найбільш поширеними стратегіями, в яких викладено процес кримінальної розвідки, є британська «Національна розвідувальна модель» (National Intelligence Model) [64] та американський «Національний план розподілу розвідувальної інформації» (National Criminal Intelligence Sharing Plan) [83].

З указаними стратегіями тісно пов’язана організація поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації або модель поліцейської діяльності Intelligence-Led Policing (ILP). Останній термін, як відмічають Дж. Картер, С. Філіпс та М. Гайадин, співвідноситься із описаними стратегіями таким чином, що

стратегії визначають структуру, у рамках якої ILP може бути застосована у правоохоронних органах [57].

Потрібно зауважити, що прийняття стратегій кримінальної розвідки у названих країнах не означає, що раніше кримінальна розвідка не застосовувалась. Натомість цими документами її було включено до стратегічних планів роботи правоохоронних органів. Цю тенденцію можна прослідкувати у багатьох розвинутих країнах, починаючи з 90-х років минулого сторіччя. Це ж стосується і країн, які нещодавно стали членами Європейського союзу. Наприклад, у Хорватії подібну практику почали впроваджувати саме в означений період, що підтверджується даними науковців цієї країни [80].

На теперішній час правоохоронними органами багатьох країн світу визнаються такі принципи стосовно кримінальної (поліцейської) розвідки:

– оперативні дані поліцейської розвідки, які є своєчасними, дають підстави для вживання заходів, необхідних для результативного попередження, скорочення і розслідування серйозних злочинів і дій організованої злочинності, особливо, якщо вони мають транснаціональний характер (визначення «своєчасні» означає, що відомості надаються в належний час, а визначення «дають підстави для вживання заходів» припускає, що відомості є достатньо докладними і достовірними для проведення відповідних заходів);

– поліцейська розвідка може грати важливу роль у справі сприяння розподілу ресурсів і встановленню відповідних пріоритетів під час попередження, скорочення і розслідування всіх форм злочинної діяльності на основі виявлення і аналізу тенденцій, способів вчинення злочинів, «гарячих точок» і злочинців як на національному, так і на транснаціональному рівнях;

– розвідка служить наріжним каменем ефективної моделі поліцейської діяльності ILP, відповідно до якої розвідка необхідна для забезпечення стратегічного управління і грає ключову роль у справі розподілу кадрів для всіх форм тактичної поліцейської діяльності, включаючи роботу з громадами і звичайне патрулювання [41, с. 2].

У рамках навчання кримінальній розвідці використовуються різні моделі.

Однією з таких моделей, спрямованих на досягнення мети розслідування, є так звана «5W+H» (Who, What, When, Where, Why and How) [77, с. 149]. Гіпотеза чи будь-який висновок повинні містити відповіді на такі ключові запитання:

- Хто? Ключові особи;

- Що? Злочинна діяльність;

- Як? Методи, що використовуються;

- Де? Географічна інформація та сфера охоплення;

-Чому? Мотив;

- Коли? Терміни.

Саме ця модель нерідко застосовується під час навчання поліцейських кадрів у країнах Європи та США.

Кримінальна розвідка складається із шести головних етапів, об'єднаних у циклічне коло:

– планування та визначення напрямів (цілей);

– збирання інформації;

– оброблення інформації;

– аналіз інформації;

– поширення інформації;

– повторна оцінка інформації [83, с. 16].

У британській версії моделі зміст кримінальної розвідки описано більш докладно аніж в американській, тому вважаємо виправданим навести окремі елементи кримінальної розвідки, які корелюються з оперативним обслуговуванням саме з цього документу. Британська «Національна розвідувальна модель» базується на узагальненні бізнес-стратегій для потреб правоохоронних органів. Стрижнем цієї моделі є засоби, за допомогою яких проводиться нагромадження та вироблення відповідної розвідувальної інформації.

Засоби поділяються на:

– знання, що охоплюють професійні знання, нормативні документи, правила, бази даних, які є в наявності у правоохоронних органах та партнерських організаціях;

– системні засоби – продукти, що використовуються для безпечного збирання, приймання, зберігання, компонування, аналізу та використання інформації. Вони складаються із засобів фізичної безпеки, управління доступом, правил безпеки, протоколів обміну інформацією тощо;

– джерела, за допомогою яких одержується різна інформація, яка належить до правоохоронної сфери, на національному та міжнародному рівнях. Вони включають жертв та свідків, громадські об'єднання та представників громадськості, фахівців з протидії злочинності, засуджених, криміналістичну інформацію, результати негласної роботи, результати спостереження, конфідентів;

– сили, які застосовуються для підтримки функціонування Національної розвідувальної моделі [68, с. 7].

Потрібно зауважити, що на відміну від української моделі оперативно-розшукової діяльності, де її сили і засоби є окремими категоріями, у британській правоохоронній практиці сили є складовою частиною засобів. У результаті опрацювання даних, одержаних з використанням окреслених вище засобів, формується кінцевий розвідувальний продукт, у вигляді однієї з таких форм:

– стратегічного аналізу, за допомогою якого виробляються довгострокові плани діяльності правоохоронних органів, розробляється стратегія та вимоги до кримінальної розвідки;

– тактичного аналізу, на підставі якого здійснюється розробка короткотермінових планів діяльності поліції згідно із загальною стратегією, а також може використовуватися для доповнення існуючих вимог до кримінальної розвідки;

– цільового профілю стосовно конкретної особи (підозрюваного чи жертви) або групи осіб відповідно до стратегічних пріоритетів;

– проблемного профілю, в якому проаналізовано конкретний злочин або серію подій тощо [64,с. 67].

На підставі одержаних даних розробляються конкретні заходи та елементи взаємодії поліцейських підрозділів. Одним з інструментів збирання оперативної інформації під час кримінальної розвідки є використання розвідки з відкритих джерел (open-source intelligence (OSINT)).

У деяких правоохоронних органах західних держав навіть існують спеціальні підрозділи, що здійснюють таку діяльність (Scotland Yard OSINT, Royal Canadian Mounted Police OSINT, OSINT unit of New York Police Department, OSINT unit of the Los Angeles County Sheriff's Department [69]). Також останніми роками набув популярності метод збирання розвідувальної інформації з комп'ютерних соціальних мереж, як різновид розвідки з відкритих джерел.

Моніторинг у режимі реального часу оновлень у Facebook, Twitter та інших соціальних медіа дозволяє правоохоронним органам одержати потрібну інформацію про вчинені або заплановані злочини. У даному випадку мова йде як про ювенальну злочинність, так і про особливо тяжкі злочини, відомості про які залишають окремі правопорушники в мережі. Володіння цією інформацією дозволяє правоохоронцям встановити злочинців та, за можливістю, припинити їх протиправну діяльність [71, с. 102].

Варто зауважити, що США стали однією з перших країн, в якій було нормативно урегульовано питання одержання інформації з інформаційно-телекомунікаційних систем правоохоронними органами. Маються на увазі «Правила онлайнових розслідувань для правоохоронних органів» 1999 р. Задля розуміння змісту цього документу, відмічають автори монографії «Оперативно-розшукова компаративістика» [3, с. 281], у ньому наведено багато аналогій між кіберпростором (cyberspace) та реальним середовищем (physical world).

Кримінальна розвідка у провідних західних країнах супроводжується обов'язковою оцінкою ризиків. Така практика серед іншого є характерною для країн західної Європи, Канади, США, Австралії, Нової Зеландії.

Означена діяльність є актуальною для застосовуваного в рамках вітчизняної оперативно-розшукової практики поділу об'єктів за режимом обслуговування. Оцінка ризиків застосовується за кордоном також під час розстановки сил і засобів, зокрема у рамках прийняття рішення про використання конфідентів. Досліджуючи агентурну роботу правоохоронних органів ФРН, науковці зауважують, що аналіз та оцінка ризиків та складання планів управління ризиками є інтегра-

льною складовою частиною професійної роботи з негласним апаратом. Сенс аналізу ризиків полягає в тому, що безпосередній керівник оперативного підрозділу постійно інформує вищого «реєструючого» керівника про свій план управління ризиками. Цей керівник, у свою чергу, має санкціонувати реєстрацію та використання агентів тільки в тому випадку, якщо буде доведено, що ризики та способи їх нейтралізації глибоко продумані та відображені у плані дій [17]. Цікаву новацію у розстановці конфідентів, яку, на нашу думку, корисно використовувати правоохоронним органам, було запропоновано австралійськими науковцями.

У рамках проєкту з покращення управління агентурою у західних районах Австралії ними встановлено, що результативність використання агентури значно підвищується, якщо застосовувати для її розстановки комп'ютерні системи. Адже використання відповідних систем може допомогти акумулювати важливі деталі, що характеризують роботу конфідента, які у майбутньому сприятимуть його ефективному використанню. Наприклад, якщо встановлено певні події, які відбулися за участю особи А, яка становить оперативний інтерес, у певному місці Б, то дані А і Б вносяться до системи, яка перевіряє асоціації з цими параметрами наявних конфідентів. Надалі приймається рішення про можливість використання відповідних конфідентів для збирання оперативної інформації. Чим більше деталей про роботу конфідентів буде зберігатися у системі, тим якісніше можна бути прийняти рішення про їх використання [74, с. 21-22].

У рамках виконання завдань поліцейської діяльності основні зусилля поліції провідних західних країн повинні скеровуватися на виявлення та запобігання злочинам, враховуючи те, що на попередження правопорушень витрачається набагато менше ресурсів, аніж на подолання наслідків їх вчинення. Це ж саме стосується і встановлення пріоритетних напрямів у роботі конфідентів. Із цього приводу варто навести твердження Карла Круза [62, с. 121, 127], який наголошує на необхідності зміни стратегії використання конфідентів. Для цього їх потрібно не тільки залучати для послідуючого реагування на вже вчинені злочини, але змінити пріоритет на запобігання злочинам.

Суттєву роль у здійсненні кримінальної розвідки за кордоном відіграє її інформаційне забезпечення. На теперішній час створено та інтегровано потужні інформаційні масиви за різними напрямами діяльності, що дозволяє ефективно здійснювати правоохоронну діяльність. Як правило, ці тенденції стосуються лише провідних країн світу. Наприклад, у Німеччині основними інформаційними базами, які можуть бути застосовані у негласній роботі, є:

– INPOL (Informationssystem der Polizei) – інформаційна система поліцій федерації і земель ФРН в цілях розшуку людей/предметів в інтересах кримінального переслідування і запобігання небезпеки;

– SIS (Schengener Informationssystem) – Шенгенська інформаційна система – поліцейська комп'ютерна система розшуку, що забезпечує працівникам європейських поліцій держав-учасниць Шенгенського договору прямий доступ до баз даних по розшуку осіб і предметів;

– VERMI/UTOT – поліцейська база даних безвісти зниклих/невпізнаних трупів;

– AFIS – поліцейська автоматизована система ідентифікації відбитків пальців;

– DAD – поліцейська база даних ДНК;

– SPUDOK – поліцейська база даних документації слідів злочинів;

– INTRANET/EXTRANET – закриті поліцейські розшукові бази даних;

– AZR – центральний реєстр іноземців;

– ZEVIS – Центральна інформаційна транспортна система федерального автотранспортного відомства ФРН тощо [17].

У правоохоронних органах США та низки країн Європи значна увага приділяється візуалізації, під час провадження кримінальної розвідки, зокрема під час розбудови зв'язків між особами, які становлять оперативний інтерес. З цією метою застосовується матричний або графовий підхід.

Як показує практика, візуалізована інформація набагато краще сприймається правоохоронцями, а це у свою чергу підвищує ефективність їхньої діяльності.

Попри наведені досягнення слід наголосити, що в окремих країнах, які розвиваються, спостерігається відставання у сфері інформаційного забезпечення. Наприклад, у Нігерії [52] на теперішній час лише розробляється система нагромадження оперативної інформації, подібна до європейських.

Важливе значення у рамках кримінальної розвідки має портретування особи потенційних злочинців для своєчасного їх виявлення на об'єктах оперативної уваги. Якщо мова йде про високотехнологічні злочини, то під час проведення кримінального аналізу для встановлення особи кіберзлочинців деякі дослідники пропонують застосовувати асоціативні та кластерні методи [58, с. 55].

Крім того, зарубіжні фахівці наголошують, на потребі застосування так званого «екологічного» підходу під час збирання оперативно-розшукової інформації [53, с. 193], який полягає у тому, що будь-яка система як її екологічний аналог еволюціонує та змінюється, що потребує постійного збирання та оновлення інформації про злочинну діяльність.

Указані пропозиції цілком збігаються із викладеною моделлю кримінальної розвідки у вигляді циклічного кола.

На теренах пострадянських країн за своїм змістом кримінальна розвідка найбільш асоціюється із оперативним обслуговуванням та аналітичною розвідкою. Остання є невід'ємним елементом оперативного обслуговування. Саме у рамках цієї діяльності аналітична розвідка є чи не найбільш важливим інструментом правоохоронних органів. Одне з останніх визначень поняття «оперативне обслуговування» можна знайти у навчальному посібнику «Протидія злочинам у сфері земельних відносин», автори якого дають сучасну інтерпретацію цієї дефініції, розуміючи під нею систему реалізації запланованих заходів стратегічного, тактичного та організаційного характеру, що здійснюються з метою забезпечення безперервного процесу отримання первинної інформації про стан оперативної обстановки на лінії, території чи об`єктах обслуговування, її аналізу, систематизації та подальшого використання в кримінальному провадженні, а також задля своєчасного та ефективного виявлення, попередження та розслідування

злочинів [41, с. 83]. Дане визначення, на нашу думку, є одним із найбільш комплексних та прийнятних для застосування у сучасних умовах.

За результатами аналізу терміна «оперативне обслуговування», нами було виділено його головні ознаки:

– поєднання активних і пасивних заходів оперативно-розшукового характеру;

– системність;

– безперервність;

– циклічність;

– визначене коло об’єктів оперативної уваги;

– пошуковий характер;

– чітко визначена мета (стратегічна, тактична та оперативна), яка у загальному вигляді може бути представлена як виявлення, попередження злочинів, а також сприяння розслідуванню і відшкодуванню матеріальних збитків;

– взаємодія суб’єктів-учасників оперативного обслуговування;

– особливості щодо конкретних напрямів правоохоронної діяльності.

Ураховуючи викладене, можна побачити, що діяльність із кримінальної розвідки, яка здійснюється на заході, цілком узгоджується із вітчизняним інститутом оперативного обслуговування. На цій підставі вважаємо виправданим застосовувати новації у сфері кримінальної розвідки, які показали позитивний ефект за кордоном, у правоохоронній практиці країн пострадянського простору. У цьому сенсі варто звернути увагу на сучасні тенденції в оперативному обслуговуванні об’єктів інформаційної діяльності у США, а саме: на законопроект «Про кібербезпеку» (Protecting Cyber Networks Act) [84], який 22 квітня 2015 року був погоджений Палатою представників США. Зміст нововведень, запропонованих у законопроєкті, полягає в забезпеченні інформування правоохоронних органів компаніями про виявлені ними кібератаки. Обмін інформацією планується здійснювати в режимі онлайн через спеціальні кіберпортали під керівництвом Міністерства внутрішньої безпеки США. Вказані зміни до законодавства активно об-

говорюються провідними організаціями з безпеки, зокрема ISACA, та федеральними правоохоронним органами. Очевидно, що у разі прийняття даного законопроєкту суттєво підвищиться рівень оперативного обслуговування об'єктів інформаційної діяльності, оскільки інформація регулярно надходитиме від самих об'єктів, які потребують перекриття, а відтак значно зменшиться час потрібний для вивчення оперативної обстановки у відповідному сегменті.

Указана законодавча ініціатива щодо вдосконалення оперативного обслуговування високотехнологічних об'єктів стала реакцією на часті атаки на великі компанії з боку хакерів. Одні з останніх таких атак, які сколихнули громадськість, були компрометація 40 млн. платіжних карт клієнтів у великій мережі роздрібної торгівлі Target [79.], а також викрадення 53 млн. адрес електронної пошти та 56 млн. платіжних даних клієнтів компанії з продажу будматеріалів і ремонтних пристосувань Home Depot [91 Lowenthal M. M. Intelligence: From Secrets to Policy. CQ Press, 2006. 334 p.].

Реалізація ідеї, закладеної у законопроекті є продовженням більш вузького проекту створення системи національного кіберінформування (National Cyber Awareness System, NCAS), яка забезпечується командою реагування на комп'ютерні надзвичайні події (US-CERT) Міністерства внутрішньої безпеки США шляхом представлення можливості підписатися на розсилку електронних листів щодо: виявлених надзвичайно небезпечних для загалу інцидентів з інформаційної безпеки; своєчасного інформування з питань інформаційної безпеки, виявлених вразливостей і експлойтів; щотижневого огляду вразливостей і можливих шляхів їх усунення; порад по загальних питаннях з безпеки.

В умовах сплеску високотехнологічної злочинності новації даного законопроекту, на нашу думку, було б корисним імплементувати до українського законодавства. Це є особливо актуальним в умовах розбудови сучасної стратегії інформаційної безпеки України та такої її складової як кібербезпека, про що наголошує і керівництво держави.

Також, на думку науковців, корисним було б переглянути сучасну систему

оперативного обслуговування у бік надання більш ширших повноважень інформаційно-аналітичним підрозділам щодо накопичення та оброблення оперативної інформації. Ця пропозиція цілком узгоджується із практикою провідних країн світу. По об'єктах, які надають послуги з використанням Інтернет, реалізувати вказану ідею більш легко, оскільки збирати великий обсяг необхідної інформації можливо опосередковано, за допомогою комп'ютерних мереж.

3. Сучасні системи кримінального аналізу та реалізація моделі поліцейської діяльності керованої аналітикою «Intelligence Led Policing»

За даними [13] інформаційно-аналітичну діяльність ототожнюють із поняттям аналізу, визначаючи його як дослідницьку функцію в управлінні підрозділами, без якої науково організувати їхню діяльність неможливо. Проте це твердження є не зовсім правильним.

Аналітична робота є діяльністю з дослідження інформації, у той час як аналізом є метод теорії пізнання, коли шляхом розумової діяльності ціле ділиться на частини. Відтак аналіз є одним з методів аналітичної роботи, тобто способом дослідження інформації, зокрема, у сфері організаційно-аналітичної роботи у підрозділах Національної поліції України. Аналітик, спираючись на інформаційні моделі (відбитки в інформаційному просторі подій, фактів, дій, ідей, думок, почуттів людей, природних, політичних, соціальних, соціоінженерних, фінансових, економічних процесів тощо), виявляє об'єктивні закономірності і тенденції, визначає рушійні механізми та, що найголовніше, причинно-наслідкові зв'язки. У цьому змісті аналітик створює нове знання про той фрагмент реальності, який стосується його професійного інтересу, будучи дослідником своєї предметної області.

Управління кримінального аналізу Національної поліції України, власне, створене з метою консолідації усіх розрізнених джерел оперативної інформації з подальшим глибоким аналізом для прийняття обґрунтованих, оптимальних стосовно критичних ситуацій управлінських рішень на усіх керівних рівнях, що повинно активувати оперативно-розшукову діяльність.

Отже, за визначенням керівника Управління кримінального аналізу Національної поліції України, кримінальний аналіз – це мисленнєво-аналітична діяльність працівників правоохоронних органів, що полягає у перевірці та оцінці інформації, її інтерпретації, встановленні зв'язків між даними, що отримуються у процесі розслідування та мають значення для кримінального провадження, з метою їх використання правоохоронними органами та судом, подальшого проведення оперативного і стратегічного аналізу (на думку авторів ця дефініція кримінального аналізу притаманна особисто В. Єрофеєву).

Науковці подають таке розуміння терміна «кримінальний аналіз» [24]. Кримінальний аналіз є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності, яка полягає в ідентифікуванні та точному визначенні внутрішніх зв'язків між інформаціями (відомостями, даними), що стосуються злочину, і довільними іншими даними, отриманими з різних джерел, їх використанням в інтересах ведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, прийняття адекватних управлінських рішень на основі їх аналітичної підтримки.

З огляду на викладене виникла нагальна необхідність у реорганізації та вдосконаленні методів протидії кіберзлочинності. Одним із засадничих підходів стосовно застосування сучасних технологій у сфері протидії кіберзлочинності на якісно новому рівні та водночас прийняття оптимальних рішень є кримінальний аналіз. Отже, від того, якою мірою підрозділи кримінального аналізу Національної поліції України спроможні якісно аналізувати наявну інформацію і як результат надавати аналітичні продукти, які є підтримкою для прийняття адекватних кіберзагрозам управлінських рішень, залежить успіх виконання поставлених завдань.

Технології кримінального аналізу передбачають впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою «Intelligence Led Policing» (ILP) [24], як моделі, яка спрямована на підтримку, супровід інституційного управління та рішень посадових осіб на основі процесу аналізу інформації і даних.

Основні складові розвитку моделі ILP є такими:

- нормативно-правова база для врегулювання;

- інформаційні ресурси;

- система наповнення інформаційних ресурсів;

- система оцінювання джерел та достовірності інформації;

- спеціальне програмне забезпечення;

- інтегрування спеціалізованого програмного забезпечення з інформаційними ресурсами МВС та інших джерел інформації;

- тренінги для аналітиків практичних підрозділів Національної поліції України;

- стандартизовані форми аналітичних продуктів.

Поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації спрямована на ідентифікування і точне визначення взаємозв'язків між відомостями, які стосуються злочинів, осіб, пов'язаних з ними, та даними, що походять з різних джерел і їх використання кримінальними підрозділами Національної поліції України

Розглянемо функції підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України [24] відповідно до моделі ILP:

Підрозділ кримінального аналізу ДІПКП «102»:

1. Координування діяльності.

2. Адміністрування доступу до інформаційних ресурсів.

3. Підготовка аналітичних продуктів.

4. Надання інформації за запитами ініціаторів.

5. Супроводження банків даних.

6. Організаційна, кадрова та методична робота.

Підрозділи кримінального аналізу ІПКП «102» регіональних органів:

1. Координування діяльності.

2. Адміністрування доступу до інформаційних ресурсів за територіальним принципом.

3. Підготовка аналітичних продуктів.

4. Надання інформації за запитами ініціаторів.

5. Організаційна робота.

Аналітики підрозділів оперативного та превентивного блоків:

1. Підготовка аналітичних продуктів.

2. Взаємодія з підрозділами кримінального аналізу ІПКП «102».

3. Організаційна робота.

Кримінальний аналіз передбачає, що результат інформаційно-аналітичної діяльності повинен гарантувати достатній і сталий рівень забезпеченості аналітичними продуктами ініціаторів, що стосується кожного аспекту діяльності підрозділів кримінальної поліції у режимі реального часу. Також враховуються межі всіх значущих напрямів і весь реалізований комплекс заходів, здійснюваних у сфері протидії кіберзлочинності.

Основними елементами та засобами реалізації інформаційно-аналітичної діяльності є ІАС – системи зв'язку та трансмісії даних, інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, бази даних правової інформації, технічні, програмні, лінгвістичні, правові, організаційні засоби. Згадані аспекти відтворені у статтях 25, 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію» [38]. Своєю чергою, технологічна платформа ІАС дає змогу здійснювати інтегрування та координування дій між різними підрозділами Національної поліції України.

За даними Д. Узлова, та В. Струкова інструментарій системи кримінального аналізу ґрунтується на математичних моделях і методах інтелектуального семантичного аналізу, візуального темпорального аналізу, аналізу поведінкового профілю, аналізу прихованих закономірностей.

Візуальний темпоральний аналіз базується на відтворенні та візуалізуванні хронології подій, які відбулися і тимчасове розмежування, що дає змогу оперативно виявляти приховані просторово-тимчасові закономірності між різними подіями.

Аналіз поведінкового профілю. Найпостійнішим і найточнішим з погляду психології злочинця є його поведінковий профіль. Він відображає багато параметрів діяльності злочинця – звичний спосіб вчинення злочину, місця скоєння та інші залежності, які сукупно відповідають одному профілю. Наявність різних поведінкових ознак з певною часткою ймовірності може свідчити про те, що цей

суб'єкт може бути причетний до події. З цього принципу формується так званий груповий поведінковий аналіз. Безумовно, поведінковий профіль злочинця ніяк не може існувати без впливу на інших суб'єктів. Аналіз групового поведінкового профілю дає змогу визначати спільників без явних зв'язків між собою.

Аналіз прихованих закономірностей. Між особами, довільним чином причетними до правопорушення, об'єктивно існують зв'язки (родинні, за родом професійної діяльності, географічні – стосовно до місця проживання, місця відбування покарання тощо). Подібні зв'язки існують також між особами і подіями, а також між різними подіями. Такі зв'язки можуть бути явними, опосередкованими і прихованими. Крім того, група злочинів, скоєних однією і тією ж особою, обов'язково має певні характерні загальні риси, які явно не зафіксовані. Виявлення таких прихованих закономірностей з високою часткою вірогідності може встановити ідентифікаційні зв'язки між злочинцем і всіма скоєними ним злочинами.

У практиці кримінального аналізу розрізняють такі типи аналітичних продуктів:

1. Аналітичний звіт:

– сепарована інформація з внутрішніх і зовнішніх джерел;

– висновки; – рекомендації, прогнози, настанови;

– додаткові матеріали (графіки, схеми, дані геолокації).

2. Профіль (досьє) особи, об'єкта ОЗГ:

– максимальний обсяг інформації на об'єкт аналізу у відповідності до запиту ініціатора.

3. Інформаційне зведення:

– оброблені табличні дані шляхом вибірки з баз даних за критеріями ініціатора.

4. Витяг інформації: – вибірка інформації з баз даних за критеріями ініціатора.

За результатами проведеного аналізу змісту кримінальної розвідки та кримінального аналізу доходимо висновку, що діяльність, яка проводиться у рамках

обох інститутів правоохоронної діяльності, є подібною. Ураховуючи це, уявляється корисним імплементація рішень в означених сферах, які показали позитивний ефект, до національних законодавств. Серед іншого варто розширити функції аналітичних підрозділів у рамках здійснення оперативно-розшукової діяльності в пострадянських країнах, а також розробити стратегію оперативного обслуговування.

ВИСНОВКИ

У роботі аналізуються актуальні проблеми впровадження в органах Національної поліції України моделі поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації, тобто керованої аналітикою. Розглянуто окремі аспекти використання інформаційно-аналітичних програм у діяльності правоохоронних органів.

У теперішній час поліцейська діяльність переживає період значних змін як в оперативній тактиці, так і в організаційних структурах. Запроваджуються нові ідеї щодо скорочення злочинності і зміни стратегій короткострокової і довгострокової політики.

Мета поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації може бути витлумачена виходячи з тактичних пріоритетів і зосереджує увагу на чотирьох елементах:

- націленість на криміналітет (особливо на активних злочинців за допомогою відкритих і негласних засобів);
- управління осередками злочинності і громадською безпекою;
- розслідування пов'язаних серій злочинів та інцидентів;
- застосування превентивних заходів, включаючи роботу з громадськістю.

Таким чином, поліцейська діяльність на основі оперативних даних та інформації використовує кримінальний розвідувальний аналіз як об'єктивний інструмент прийняття рішень із метою сприяння скороченню і запобігання злочинності за допомогою ефективних стратегій поліцейської діяльності і проєктів зовнішнього партнерства, створених на основі доказової бази.

Передумовою ефективної протидії організованій злочинності в Україні є її належне інформаційно-аналітичне забезпечення, а засоби, методи та інструменти, впроваджувані у поліцейську діяльність, повинні відповідати сучасним передовим зразкам, застосовуваним в інших країнах. Реалізація такої програми, як «Intelligence Led Policing», заснована на використанні оперативних даних та інформації, аналізі та оцінці викликів, які ставить перед суспільством організована

злочинність, на прикладі багатьох держав, забезпечить більш високі показники ефективності боротьби із цим небезпечним явищем.

Найбільш поширеною з нинішніх змін у філософії боротьби зі злочинністю та поліцейської практики є саме модель «Intelligence Led Policing» (ILP). Успішне впровадження концепції «Intelligence Led Policing» вимагає не лише зосередження уваги на окремих проблемах, а насамперед цілісного ставлення до неї як до інституційної основи поліцейської діяльності. Для розвитку моделі ILP в Україні необхідно виконати такі завдання:

- розробити методологічні засади, а також забезпечити організаційно-управлінську, нормативно-правову та технічну базу її прикладного використання;

- провести належну кадрову підготовку експертів-аналітиків;

- удосконалити систематизований процес формування інформаційних ресурсів і систему оцінки джерел інформації та її достовірності;

- забезпечити сумісність спеціальних аналітичних ІТ-програм із наявними інформаційно-аналітичними базами;

- створити адаптовані до міжнародних стандартів, а також ефективніше використовувати вже створені в Україні форми аналітичних продуктів.

Визначено, що кримінальна розвідка та кримінальний аналіз є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів, який полягає у перевірці та оцінці інформації, її інтерпретації, встановленні зв’язків між даними, що отримуються у процесі виявлення, припинення та розслідування злочинів, і мають значення для оперативно-розшукової діяльності й кримінального провадження, з метою їх використання правоохоронними органами та судом. Вивчення різних аспектів використання кримінальної розвідки та кримінального аналізу дозволяє визначити пріоритетні заходи для подальшого розвитку цього напряму боротьби з кримінальними правопорушеннями.

Кримінальний аналіз є діяльністю співробітників правоохоронних органів з використання інтелектуального програмного забезпечення та системного підходу щодо збору відповідної інформації, аналітичного вивчення певних характеристик, тенденцій з метою встановлення взаємозв’язків між фактами, подіями,

явищами, суб'єктами та об'єктами, оптимізації управління правоохоронними органами на державному, територіальному рівні та під час вирішення конкретних задач протидії злочинності (профілактика – попередження – виявлення – припинення – розслідування кримінальних правопорушень – виконання покарань – ресоціалізація засуджених).

Кримінальний аналіз можна поділити на три рівня: тактичний, оперативний та стратегічний. Стримує активне використання кримінального аналізу відсутність відповідних експертних програм та організаційних структур.

До проблем впровадження системи кримінального аналізу в діяльність Національної поліції України та формування моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою ILP слід віднести таке:

- відсутність єдиного централізованого аналітичного підрозділу;

- відсутня концепція впровадження кримінального аналізу в діяльність Національної поліції України;

- відсутність сучасної нормативно-правової бази у сфері формування та використання моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою ILP, (кримінального аналізу) в органах Національної поліції України;

- неналежний рівень використання можливостей кримінального аналізу у структурних департаментах Національної поліції України;

- недостатнє забезпечення оперативних підрозділів Національної поліції України сучасною оргтехнікою, комп'ютерним програмним забезпеченням;

- відсутність системи навчання, підготовки та перепідготовки працівників відповідних аналітичних підрозділів відповідно до світової моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою ILP;

- відсутність сучасної методики щодо збору та обробки інформації з «вулиці» відповідно до стандартів ЄС;

- формування відповідних інформаційних банків даних тощо.

Шляхами подолання означених проблем повинні бути такі:

1. Створення окремого департаменту з кримінального аналізу у структурі

Центрального апарату Національної поліції з правом диференційованого доступу до усіх інтегрованих банків інформації та відповідного відділу при кожному органі досудового розслідування.

2. Прийняття на рівні МВС та Національної поліції України перспективної концепції формування моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою ILP, як підґрунтя використання кримінального аналізу у діяльності усіх структурних підрозділів НП.

3. Розроблення та прийняття відомчих та міжвідомчих інструкцій, спрямованих на створення організаційно-технологічної моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою ILP (кримінального аналізу), в органах Національної поліції України та аналітичної підтримки органів досудового розслідування.

4. Розроблення національного експертного програмного забезпечення аналітичних підрозділів для здійснення аналітичного дослідження отриманої під час аналітичного пошуку інформації.

5. Розроблення та впровадження програмного забезпечення з метою проведення тактичного аналізу у межах конкретних кримінальних проваджень, а також забезпечення формування слідчих версій. Означені програми необхідно внести до стандарту підготовки слідчих органів досудового розслідування.

6. Створення на базі одного з ЗВО МВС факультету підготовки фахівців для аналітичних підрозділів та введення окремих дисциплін за тематикою «Використання оперативних даних та інформації для виявлення та розслідування злочинів» для факультетів підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування.

Успішна реалізація та впровадження нових методів кримінального аналізу дасть можливість надалі поширити їх на всю систему Національної поліції та активно використовувати сучасні аналітичні методи і прийоми, завдяки яким можливо створити передумови для ефективнішого виконання оперативними і слідчими підрозділами своїх завдань, що, своєю чергою, сприятиме підвищенню ефективності протидії злочинності загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Август Фольмер. Великий новатор. Лабораторія правди, ООО “Поліграф” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http // www.ordal.ru/august_volmer.php.
2. Антологія сиску: в 14-ти т. / відп. ред. Ю.І. Римаренко, В.І. Кушерець. – К. : Знання України, 2005. Т.1: Документи та матеріали з кримінального сиску (1397–1918) / упоряд. Ю.І. Римаренко, В.М. Чисників, І.Р. Шинкаренко та ін. – 778 с.
3. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова компаративістика: [монографія] / О. М. Бандурка, М. М. Перепелиця, О. В. Манжай. – Харків: ХНУВС, 2013. – 352 с.
4. Бельский К. С. Полицейское право как подотрасль административного права / К. С. Бельский, Б. П. Елисеев, И. И. Кучеров. Государство и право. 2001. № 12. С. 45–53.
5. Бурячок В. Л., Толубко В. Б., Хорошко В. О., Толюпа С. В. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект. К.: ДУТ, 2015. 288 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
7. Власюк А. В. Использование криминального анализа в борьбе с преступностью: возникновение и становление. Університетські наукові записки. 2012. № 4 (44). С. 351–356.
8. Власюк О. В. Роль і місце кримінального аналізу у розкритті та розслідуванні злочинів на державному кордоні України: матер. постійно діючого наук.-практ. семінару. Харків, 2011. Вип. 3. Ч. 1. С. 82–85.
9. Возможности использования аналитических программ в борьбе с организованной преступностью. URL: https://articlekz.com/article/11838
10. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти : дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01; Нац. акад. внутр. справ України. К., 2005. 203 с.
11. Гринчак Я. В. Деякі аспекти використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів країн Європи та США. Центральноукраїнський правничий часопис Кіровоград. юрид. ін.-ту ХНУВС. 2010. Спец. вип. С. 268–273.
12. Єсімов С. С. Юридична природа інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. URL: http://aphd.ua/publication-151/.
13. Жицький Є. О. Роль ДСБЕЗ у оперативному обслуговуванні об’єктів, які надають інформаційні послуги з використанням Інтернет. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: матеріали міжнародної науково-практичної конф. (м. Харків, 12 грудня 2014 р.) МВС України; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2014. С. 343-345.
14. Заєць О. М. Інститут аналітичного супроводження досудового розслідування кримінального провадження в Україні. Сучасний стан і перспективи розвитку. Вісник кримінального судочинства. 2016. № 4. С. 17–25.
15. Заєць О.М. Імплементація методів аналітичної діяльності в діяльність орга-

нів правопорядку України в умовах інтегрування до Європейського співтовариства. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції: збірник наук. ст. за матер. допов. Всеукраїнського наук.-практ. семінару (Львів, 23 березня 2018 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 60–64.

16. Ісаєва І. Ф. Професійна підготовка персоналу федеральної поліції Німеччини вищої ланки. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 1 (40). С. 111-114.
17. Князєв С. У навчанні майбутніх поліцейських ми повинні рухатися до нової моделі підготовки. URL: https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2168283
18. Когут Я. М. Щодо поняття адміністративно поліцейської діяльності. Митна справа. 2013. № 5(2.2). С. 321–326.
19. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. URL: http://zaNon2.rada.gov.ua/laws/show/995_789.
20. Конституція України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР.
21. Користін О. Є., Пефтієв Д. О., Некрасов В. А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою/ILP : навчальний посібник / за заг. ред. М.Г. Вербенського. К., 2019. 120 с.
22. Користін О.Є. Сучасні моделі правоохоронної діяльності. Юридична наука: сучасний стан та перспективи розвитку : збірники наукових праць, матеріали конференцій (семінарів, круглих столів). 2017. URL: http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/4117/1/-%20%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a%20%d0%a2%d0%95%d0%97%20%20 %d0%be%d1%81%d1%82._p075-076.pdf.
23. Кримінальний аналіз у діяльності Національної поліції України. Концепція впровадження в Національній поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою «Intelligence Led Policing». URL: http://www.slideshare.net/NationalPolice/ss-75925350.
24. Лекарь А.Г. Поиск. О задачах и структуре новой организационно-тактической системы. Бюллетень ВНИИ МВД СССР. 1975. № 87. С. 5–11.
25. Махнюк А. В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності. Науковий вісник Державної прикордонної служби. 2011. № 94. С. 3–7.
26. Мельник В., Некрасов В. Як подолати ворога, багатшого за транснаціональні корпорації? URL: http:// n-v.com.ua/yak-podolaty-voroga-bagatshogo-za-korporatsyi/
27. Методологія SOCTA-Україна, розроблена за участі Міністерства внутрішніх справ. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/14206.
28. Мовчан А. В. Актуальні проблеми впровадження в органах Національної поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою. Соціально-правові студії. 2018. Вип. 1. С. 17-22
29. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка) / укладачі: В. М. Бевзенко, І. Б. Коліушко, О. Р. Радишевська, І. С. Гриценко, П. Б. Стецюк. Київ : ВД «Дакор», 2016.

464 с.
30. Носов В. В. Система протидії кіберзлочинності FBI U. S. Актуальні питання діяльності правоохоронних органів у сфері протидії кіберзлочинності: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (Харків, 12 листопада 2014 р.) МВС України; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х. : Права людини, 2014. 200 с. С. 143-145.
31. О компании Anacapa Sciences Inc. URL: http://www.spi2.ru/about/partners/anacapa/
32. Петровський О. Проблемні питання формування єдиного інформаційного простору правоохоронних органів. Підприємництво, господарство і право. 2017. (8). С. 145–148.
33. Плиска В.В. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2015. Вип. 35, т. 2, ч. 1. С. 143–147.
34. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепція, теорія та практика : серія посібників «Європейська мережа запобігання злочинності (EUCPN). Посібник № 2. Брюссель, 2012. 136 с.
35. Применение интеллектуальной системы криминального анализа в реальном времени (RICAS) для аналитического сопровождения оперативно-розыскной деятельности и досудебного расследования / Д. Ю. Узлов, В. М. Струков, О. Б. Григорович [та ін.] Право і безпека. 2015. № 2 (57). С. 132–139.
36. Про Національну поліцію: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
37. Проблеми чинної вітчизняної нормативно-правової бази у сфері боротьби з кіберзлочинністю: основні напрями реформування. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: http://www.niss.gov.ua/articles/454/.
38. Проневич С. О. Поліцейська діяльність як вид державно-управлінської діяльності. Форум права. 2009. № 2. С. 350–356.
39. Протидія злочинам у сфері земельних відносин: навч. посібник / С. В. Андрусенко, О. М. Бандурка, М. С. Рябченко та ін.; за заг. наук. ред. С. М. Гусарова. Харків: ХНУВС, 2013. 170 с.
40. Рудий Т. В., Захарова О. В., Сеник В. В., Сеник С. В., Ізьо М. І. Організаційно-правовий супровід захисту інформаційних систем підрозділів національної поліції України на основі міжнародних стандартів. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Львів: ЛьвДУВС, 2017. Вип. 2. С. 213–225.
41. Рудий Т. В., Сеник В. В., Рудий А. Т., Сеник С. В. Організаційно-правові, криміналістичні та технічні аспекти протидії кіберзлочинності в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Львів: ЛьвДУВС, 2018. Вип. 1. С. 283–301.
42. Соломаха А. Г. Наукова діяльність М. Цитовича: курси лекцій із поліцейського права. Адміністративне право і процес. 2013. № 3 (5). С. 168–189.

43. Соломаха А. Г. Ретроспектива та перспективи поліцейського права в Україні. Історія вітчизняного права. Адміністративне право і процес. 2015. № 1 (11). С. 283–295.
44. Стратегічний кримінальний аналіз: презентація. Варшава : Прикордонна Варта Республіки Польща, 2008. 35 с.
45. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80.
46. Типовые версии по делам об убийствах : справочное пособие / Л.Г. Видонов, Н.А. Селиванов. Горький, 1981. 56 с.
47. Танкушина Т.Ю. Автоматизовані інформаційні системи в структурі реєстраційної діяльності міліції: становлення, розвиток, сучасність [Електронний ресурс]. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2011. № 2. (частина 1). Режим доступу: http://www.stattionline.org.ua/filologiya/79/13452-avtomatizovani-informacijnisistemi-v-strukturi-reyestracijnoї-diyalnosti-milicії-stanovlennya-rozvitoksuchasnist.html.
48. Фомін Ю. В. Поліцейське право та поліцейське законодавство як правова основа діяльності органів внутрішніх справ. Право і Безпека. 2011. № 4. С. 90–95.
49. Шадрин В. М. Полицейская деятельность как объект исследования (историко-правовой аспект). Вестник Челябинского государственного университета. 2003. № 1. Т. 9. С. 111–117.
50. Шинкаренко І.Р. Моніторинг оперативної обстановки: теоретичні підвалини. Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ імені Е.О. Дідоренка. Спецвип. № 4. 2010. С. 175–186.
51. Яніцкі М. Оперативний кримінальний аналіз. Міжнародна організація з міграції. К., 2009. 86 с.
52. Balyk A., Karpinski M. (supervisor). Using Riverbed Modeler for DDoS attack simulation. Inżynier XXI wieku («Engineer of XXI Century» – the VI Inter University Conference of Students, PhD Students and Young Scientists: University of Bielsko-Biala, Poland, December 02, 2016). Bielsko-Biała: Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, 2016. P. 53–58.
53. Black's Law Dictionary / editor in chief B. A. Garner. 9th edition. West, a Thompson and Reuters business, 2009. 1920 p.
54. Cambridge Advanced Learner's Dictionary / Edited by Сю McIntosh. 4th edition. Cambridge University Press, 2013. 1856 p.
55. Carter J. G., Carter D. L. Law enforcement intelligence: implications for self-radicalized terrorism. Police Practice and Research. 2012. Vol. 13. Iss. 2. pp. 138-154
56. Chen H. Crime Data Mining: a General Framework and Some Examples / Hsinchun Chen, Wingyan Chung, Jennifer Jie Xu, Gang Wang Yi Qin, Michael Chau. Computer. 2004. № 37. P. 50-56.

57. Chen H. Visualization in Law Enforcement / H. Chen, H. Atabakhsh, Ch. Tseng, B. Mars. Extended Abstracts Proceedings of the 2005 Conference on Human Factors in Computing Systems (Portland, Oregon, USA, April 2-7), 2005. P. 34-37.
58. Coyne J. W., Bell P. Strategic Intelligence in Law Enforcement: A Review. Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism. 2011. Vol. 6. Iss. 1. pp. 23-29.
59. Criminal Intelligence. Manual for Analysts. United Nations, 2011. 96 c. URL: https://www.unodc.org/ documents/organized-crime/Law-Enforcement/Criminal_ Intelligence_for_Analysts.pdf.
60. Crous C. Human Intelligence Sources: Challenges in Policy Development / C. Crous // Security Challenges. 2009. № 3 (5). P. 117-127.
61. Don. R. Harris. Basic Elements of Intellegens. Amanual of Theory Strakter and Procedures for by low Enforcement Agenies against Organized Crime. LEAA, Departament of Justice. Wash., D.C., 1971.
62. European Union (EU) Serious and Organized Crime Threat Assessment (SOCTA), 2017. URL: https://www.europol.europa.eu/sites/.../socta2017_0.pdf.
63. Innes M., Sheptycki J. W. E. From Detection to Disruption: Intelligence and the Changing Logic of Police Crime Control in the United Kingdom. International Criminal Justice Review. 2004. Vol. 14. pp. 1-24.
64. Jerry H.R. Central American police perception of street gang characteristics. URL: http://www.jratclie.net/wp-content/uploads/Ratclie-in-press-Central-American-police-perception-of-street-gang-characteristics.pdf.
65. Jerry H.R., Steven J.S., Ralph B.T. Assessing the success factors of organized crime groups Intelligence challenges for strategic thinNing. Policing: An International Journal of Police Strategies & Management. 2014. Vol. 37. № 1. P. 206–227. URL: http://www.rbtaylor.net/pub_policing_2014.pdf
66. Lowenthal M. M. Intelligence: From Secrets to Policy. CQ Press, 2006. 334 p.
67. Open-source intelligence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Open-source_ intelligence#Law_enforcement.
68. OSCE Guidebook Intelligence-Led Policing, TNTD/SPMU Publication Series Vol. 13. Дата оновлення: 03.07.2017. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/d/3/327476.pdf.
69. OSCE GuidebooN Intelligence-Led Policing. Vienna, June 2017. URL: https://www.osce.org/chairmanship/327476?download=true.
70. Palmer P, Pournara M, Espinosa D.I., Palmer H. Decision MaNing and the National Intelligence Model: No Accounting for Decision Bias. Australasian Policing a Journal of Professional Practice and Research. 2014. Vol. 6. Is. 2. P. 3–7. URL: https://www.researchgate.net/publication/309487622.
71. Piza E. L., Feng S. Q. The Current and Potential Role of Crime Analysts in Evaluations of Police Interventions: Results From a Survey of the International Association of Crime Analysts. Police Quarterly. 2017. Vol. 20. Iss. 4. pp. 339-366.
72. Problem-oriented policing [Electronic resourse] Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/ wiki/Problem-oriented_policing.8. Regional Crime Analysis GIS.

73. Rajakaruna N. Community Intelligence: Exploring Human Source as a New Frontier / N. Rajakaruna, P. Henry, Ch. Crous, A. Fordham // Australasian Policing: A Journal of Professional Practice and Research. 2013. № 5 (1). P. 19-22.
74. Ratcliffe J. H. Intelligence-led policing. New York, NY: Routledge, 2016. 222 p.
75. Rossy Q. A Collaborative Approach for Incorporating Forensic Case Data into Crime Investigation Using Criminal Intelligence Analysis and Visualisation. Science & Justice. 2014. № 54 (2). P. 146-153.
76. Schneider S. R. The Criminal Intelligence Function: Toward a Comprehensive and Normative Model. IALEIA journal. 1995. Vol. 9. Iss. 2. pp. 403-427.
77. Sidel R. Target Hit by Credit-Card Breach [Електронний ресурс] / Robin Sidel, Danny Yadron, Sara Germano. – Режим доступу: http://www.wsj.com/news/articles/SB10001424052702 304773104579266743230242538.
78. Šimovic V. Research of Classical and Intelligent Information System Solutions for Criminal Intelligence Analysis. National Security and the Future. 2001. № 3-4 (2). P. 181-200.
79. Strang S. J. Network Analysis in Criminal Intelligence. A. J. Masys (ed.). Networks and Network Analysis for Defence and Security, Lecture Notes in Social Networks. 2014. pp. 1-26.
80. Stratfor. URL: https://www.stratfor.com.
81. The National Criminal Intelligence Sharing Plan. Department of Justice. 2003. 54 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://it.ojp.gov/documents/ncisp/National_ Criminal_Intelligence_Sharing_Plan.pdf.
82. The Protecting Cyber Networks Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intelligence.house.gov/ ProtectingCyberNetworksAct.
83. U. S. House Passes Cybersecurity Information sharing Legislation: special report (27 April 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.isaca.org/cyber/Documents/CSXSpecial-Report-0427_misc_Eng_0415.pdf.
84. Westphal C. Data Mining for Intelligence, Fraud and Criminal Detection. Advanced Analytic & Information Sharing Technologie. New York: CRC Press Taylor & Francis Group, 2009. 440 p.